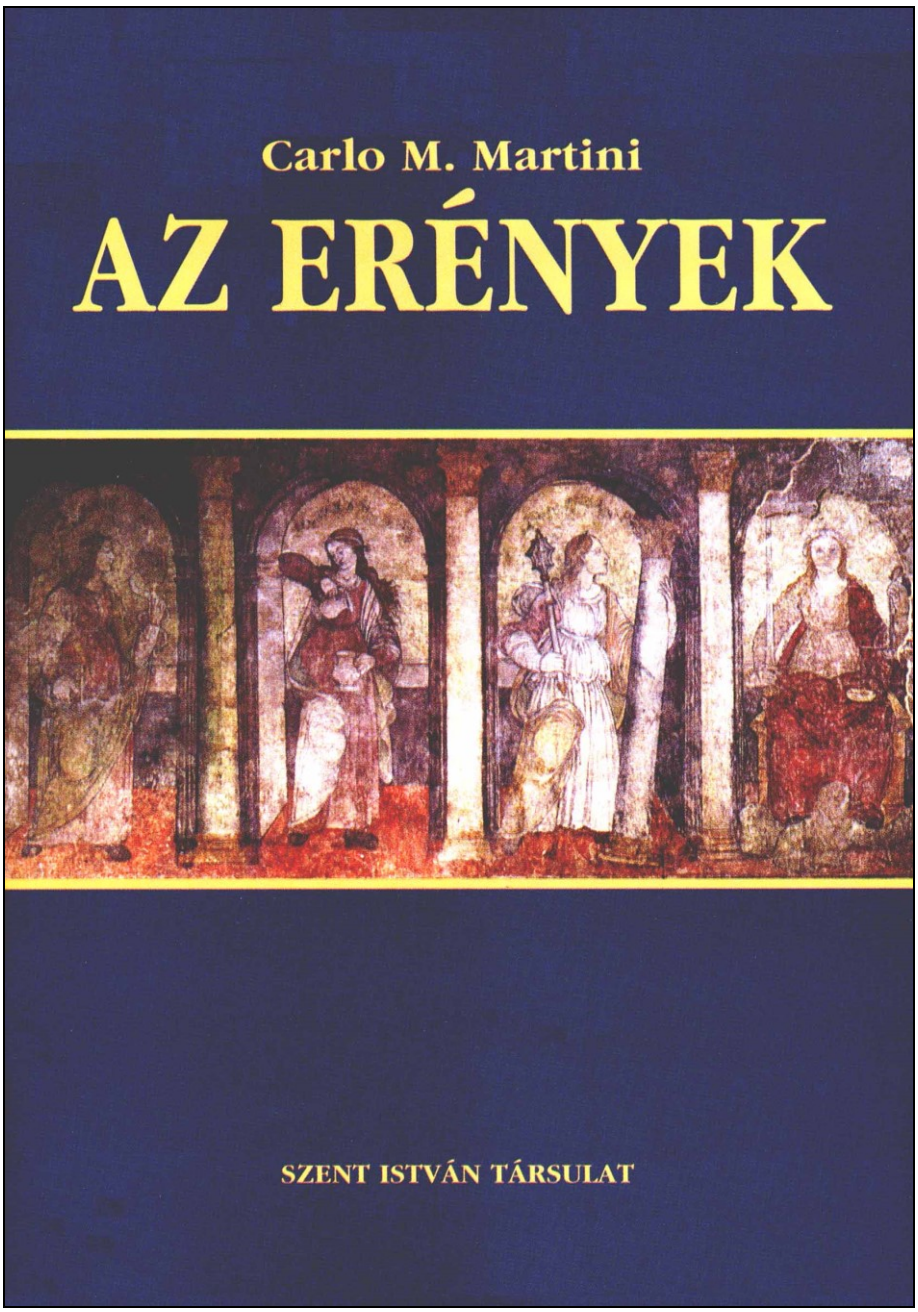
Carlo M. Martini
Az erények

mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyarnyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a http://www.ppek.hu internetes címet.

Impresszum

Carlo M. Martini
Az erények

Az eredeti mű címe:
Carlo Maria Martini, Le virtú del Cristiano che vigila,
Catechesi quaresimale in Dialogo Radio A

Fordította:
Dr. Németh László
a Pápai Magyar Intézet rektora

Az olasz eredetivel egybevetette:
Németh Lajos

Nyelvi szempontból átnézte:
Dékány Endre

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció a Szent István Társulatnál 1998-ban megjelent azonos című könyv (ISBN 963 361 051 6) szöveghű, elektronikus változata. Az elektronikus kiadás engedélyét a fordító, Dr. Németh László adta meg. Az elektronikus változatot a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár elvei szerint korlátlanul lehet lelkipásztori célokra használni. Minden más jog a fordító, Dr. Németh László tulajdonában marad.

Tartalomjegyzék

Impresszum 2
Tartalomjegyzék 3
Előszó a magyar fordításhoz 4
Az okosság 5
Az igazságosság 10
Az erősség 14
A mértékletesség 19
A hit 23
A remény 28
A szeretet 33

Előszó a magyar fordításhoz

Megváltásunk 2000. jubileumát előkészítő három éves időszak második évét, az 1998-as esztendőt, II. János Pál pápa a Szentléleknek szentelte. Isten Szentlelke adományozza nekünk azokat az erényeket, amelyek hasonlóvá tesznek bennünket Krisztushoz.

Választásom ezért esett ebben az évben Carlo Maria Martini bíboros 1993-ban tartott nagyböjti katechetikai beszédsorozatára, amelyben a négy sarkalatos erényről (igazságosság, okosság, lelki erősség és mértékletesség) és a három teológiai erényről (hit, remény, szeretet) beszél. Ez utóbbiak közül az idén, a Szentlélekévben különösen a remény erényét kell kérnünk. 1997-ben, a Fiú évében, a hitre figyeltünk, jövőre pedig, az Atya évében, a szeretet erénye áll majd a középpontban. Martini bíboros legyen lelki vezetőnk, hogy Megváltásunk jubileumára készülve a Szentlélek által erősödjön hitünk, növekedjen reményünk, és tökéletesedjen szeretetünk.

A beszédek magyar fordítása először 1998. nagyböjt vasárnapjain, az esztergomi Rudnay Sándor Alapítvány gondozásában hetente megjelenő katolikus értesítő, a KUPOLA hasábjain látott napvilágot. A szentírási idézeteket a Szent Jeromos Bibliatársulat fordításából, a Katolikus Egyház Katekizmusából idézett részeket pedig a Katekizmusnak a Szent István Társulatnál megjelent fordításából vettem át.

Ezúton fejezem ki köszönetemet mindazoknak, akik munkájukkal segítettek a fordítás elkészítésében és megjelentetésében.

Budapest, 1998. Pünkösd ünnepén

A fordító

Az okosság

Előszó

Ezt az új, rádió hullámain keresztül közvetített, nagyböjti katechetikai sorozatot az elmúlt évben kapott oly sok levél egyikéből vett gondolattal szeretném kezdeni: „Pontosan megértettük, hogy Isten szava mindig újdonsággal közelít hozzánk, és jelentős erőfeszítést kíván tőlünk, hogy azt kutassuk". Ezek a levelek tanúsítják számomra, hogy sok rádióhallgató valóban mély közösséget élt meg egymás közt és a püspökével.

Imádságban kérjük tehát Isten segítségét:

„Hálát adunk neked, Urunk, mert Igéd ebben az 1993-as esztendőben is az újdonság erejével közelít hozzánk. Tegyél bennünket képessé különleges erőfeszítésre Isten szavának a kutatásában, amelyet ma kezdünk el".

Mindenekelőtt röviden szeretném kifejteni a témát, amiről beszélni fogunk: *A virrasztó keresztény ember erényei*. Mi értelme annak, hogy erényekről beszéljünk? Mit jelent, ha azt mondjuk: a virrasztó keresztény ember erényei?

***** „Az erény állandó és szilárd készség a jó megtételére. Lehetővé teszi a személy számára nem csupán a jó cselekedetek végzését, hanem hogy önmaga legjavát adja. Az erényes ember minden testi és lelki erejével a jó felé törekszik, adott cselekedetekben arra törekszik, azt választja" (*A Katolikus Egyház Katekizmusa, 1803*).

Az „erény" szóval a szokássá vált, tehát nem alkalmi magatartásokat jelöljük, amelyek összességükben kirajzolják a Jézus által megváltott és a történelemben hatékonyan tevékenykedő férfi vagy nő képét.

Hosszúra nyúlna, ha kifejtenénk ennek a kifejezésnek a történetét, de érdemes megjegyezni, hogy a héber Ószövetségben szinte sehol sem található meg. Az erény szó a görög fogalomvilágból származik. A Bibliának ugyanis azokban a könyveiben fordul elő, amelyeket görögül írtak, mint például a *Bölcsesség könyvében*: „…s ha valaki az igazságot kedveli, fáradságának gyümölcsei kiváló erények, mert megtanít mértéktartásra és okosságra, igazságosságra és erősségre" (Bölcs 8,7). A négy sarkalatos erénynek ez az egyetlen előfordulási helye a Szentírásban. Olyan erények ezek, amelyeket ezzel szemben Platón és Arisztotelész tett világhírűvé, mert minden emberi tulajdonság harmonikus képét rajzolják meg, a görögök filozófiájának mentalitása szerinti ideális ember képét.

A sarkalatos erényekről mi úgy gondolkodunk, mint alapvető magatartásokról, amelyek meghatározzák a keresztény férfi és nő képét. Ezek az erények elsősorban Szent Ambrus, és ezt követően Szent Ágoston és Aquinói Szent Tamás óta, körvonalazzák azt a személyt, aki az Evangélium szerint cselekszik. Ezzel a négy úgynevezett emberi erénnyel együtt, a három úgynevezett természetfölötti, isteni erényről, a hitről, a reményről és a szeretetről is elgondolkodunk. Mind a hét együtt a Jézus Krisztus által megszentelt, a teljesen megváltott, tökéletes ember alakját adja.

***** „A virrasztó keresztény erénye" kifejezés egy kicsit látszólag a virrasztás témájával foglalkozó, *'A kapuban állok'* címet viselő lelkipásztori programra utal. Nem véletlen esetről van szó. Ezt a hét erényt a virrasztó keresztény ember sajátjaként fogjuk fel, mert az emberi teljességet, amelyre irányulnak, mindnyájan Isten örökkévalóságában érjük el, a test feltámadásakor, a boldogító színelátásban, ahol erényességünk eléri teljes kiteljesedését.

Minden erény, amelyet a földön gyakorolunk, az örökkévalóságra irányul: itt virrasztunk, azt várva, hogy az Úr betölt adományaival és már most a hitnek, a reménynek, a szeretetnek,

az okosságnak, az igazságosságnak, az erősségnek és a mértékletességnek azokat a magatartásait kezdjük megélni, amelyek az eljövendő élet elővételezését szemléltetik. Ezért a földön az erények a boldogító színelátás teljessége felé alakulnak, fejlődnek, növekednek, és amikor fölfedezzük ezeket magunkban, meggyőznek bennünket arról, hogy a helyes úton haladunk az örök haza felé.

***** Megértjük tehát, hogy az erényekről való elmélkedés nem egyszerűen csak katechetikai vagy teológiai ismeretünk elmélyítését szolgálja, hanem lehetővé teszi, hogy jobban megéljük az erényeket, hogy törekedjünk jobbak, igazabbak, igazságosabbak lenni, mert szenvedélyünkké lett a csodálatos terv, az emberi és isteni kiteljesedés terve, amelyet Isten gondolt el mindnyájunkról.

Nem véletlen, hogy a Katolikus Egyház Katekizmusa az erényekkel az Ember hivatása c. fejezetben foglalkozik. Szükséges, hogy az erények szenvedélyessé és szeretetteljessé tegyék ezt a hivatást. „Az erényes élet végső célja az, hogy hasonlóvá váljunk az Istenhez.” – írja Nüsszai Szent Gergely.

***** Az erényekről való elmélkedésnek van egy másik előnye is. Nemcsak szenvedélyessé tesznek Isten ránk vonatkozó terve iránt, hanem segítenek is nekünk, hogy rendet tegyük az életünkben, hogy világossá tegyük mi az, ami jó (erény), és mi az, ami rossz (bűn). A Krisztus szerinti élet kiemelkedő magatartásai segítenek megkülönböztetni – a mindennapi személyes, családi, szociális és egyházi életben – a pozitív viselkedést a negatívtól, segítenek különválasztani a jobbat a középszerűtől (nem csak a jót a rossztól), a hitelest a hamistól, a nem eredetitől. A művelet nem mindig könnyű, és pontosan az erényekre vonatkozó jó tanítás az, amely megtanít minket például annak a kimondására: ezek a fiatalok, akiket nevelünk, hiteles úton haladnak, vagy pedig: ezek a gyerekek nem fejlődnek helyesen, módszert kell változtatnunk.

Az okosság erénye

Amikor az erényekről úgy beszélünk, mint amelyek segítenek a megkülönböztetésben, már elkezdtük az eszmefuttatást a négy alapvető emberi erény közül az elsőről: **az okosságról.**

Néhány bibliai hely elolvasását és az azokról való elmélkedést rátok bízom: Bölcs 7,21-23; 9,1-6.9-11; Mt 11,25-27; 1 Kor 2,1-7.13-16; Jak 1,5, 3,13-17.

Ezeknek a szentírási szövegeknek a fényénél három kérdésre törekszem válaszolni:
– Mi az okosság?
– Honnan származik?
– Milyen gyümölcsöket terem?

1. Mi az okosság?

Ez a szó valójában nem hangzik jól a mai világban. Az okosság számunkra elsősorban azt jelenti, hogy óvatosan vezessük az autót, tartsuk be a közlekedési szabályokat, vigyázzunk arra, hogy ne együnk és igyunk sokat, stb. A görög és a patrisztikus hagyományban, az okosság sokkal többet jelent és a bibliai hagyományban is, amelyben más szavak fejezik ki.

***** Mindenekelőtt a **bölcsességre** utal, azaz arra a képességre, hogy Isten fényénél lássuk a tényeket és azokat a tetteket, amelyeket meg kell tenni. A Bölcsesség könyvében például ezt olvassuk: „Ami rejtve van, s ami látható, megismertem, mert a mindenség művésze a

bölcsesség, megtanított rá" (Bölcs 7,21)! A Korintusiakhoz írt első levélben pedig Pál írja: „Bölcsességet pedig a tökéletesek közt hirdetünk, de nem ennek a világnak a bölcsességét" (1 Kor 2,6). Máshol pedig ezt olvassuk: „Ha pedig valaki közületek szűkölködik bölcsességben, kérje az Istentől, aki mindenkinek bőven ad, szemrehányás nélkül" (Jak 1,5).

Az okosság azonos értelmű a bölcsességgel. Az az okos, aki az Úr fényében képes megérteni az eseményeket és a döntéseket, amelyeket meg kell hoznia.

***** Az okosság a **megkülönböztetést** is jelenti, a megkülönböztetés képességét a megtervezhető tettek között: mi az, ami Istenhez visz és mi az, ami eltávolít tőle, mi az, ami Jézus Lelke szerint van, és mi az, ami a Lélek ellen van. „A lelki ember mindent megítél" (1 Kor 2,16). A megkülönböztetés annak a jellemzője, aki birtokolja Isten bölcsességének a lelkét, megkülönbözteti azoknak a magatartását, akik megfelelnek az Evangéliumnak, azokétól, akik távol vannak tőle.

***** Továbbá, az okosság **felelősségérzetet** jelent, azaz a saját tetteink következményeinek a vállalását.

***** Végül az okosság (amelyet a Biblia – ismétlem – gyakran bölcsességnek nevez) a bibliai-patrisztikus hagyományban egy másik fogalmat is kifejez, amelyet Szent Tamás elevenít fel: a reális és konkrét döntés, a nem bizonytalankodás, a félelmet nem ismerő bátorság fogalmát. A mi okosságfogalmunktól, mely kétkedésre, óvatosságra int, ez teljesen különbözik.

Összefoglalva: az okosság a Biblia és a hagyomány számára a bölcsesség, amely az emberi eseményeket Isten fényénél szemléli; megkülönböztetés, amely különbséget tesz a között, ami Istenhez visz és a között, ami eltávolít Istentől; a felelősség érzete, amely vállalja a saját tettek következményeit; képesség az értelmes és bátor döntésre, az esetleges negatív következményektől való félelem nélkül. Az okosság ugyanis, amint a későbbiekben látni fogjuk, összekapcsolódik az erősséggel és a bátorsággal.

Az okosságot az idei lelkipásztori programunkban oly otthonos fogalommal elnevezhetnénk virrasztásnak is. Az értelem éberségének az állapota ez, amely értelmesen, konkrétan és bátran dönt arról, amit meg kell tenni, hogy szolgálja Istent és megélje az Evangéliumot.

2. Honnan származik az okosság?

***** Az okosság erénye, így értelmezve, a **Szentlélektől** származik: „Áldalak téged Atyám, menny és föld ura, mert elrejtetted ezeket a bölcsek és okosak elől (azaz a világ szerint okosak elől), és kinyilatkoztattad a kicsinyeknek" (Mt 11,25). A Lélek nyilatkoztatja ki nekünk a keresztény okosságot. Szívesen emlékszem erre vonatkozóan J. H. Newman bíboros egyik igen szép imádságára az okosság vagy a bölcsesség adományának elnyeréséért: „Vezess engem, édes Fény, a sötétségen keresztül, amely körülvesz engem, vezess Te, egyre előbbre! Sötét az éjszaka, távol az otthon, vezess Te, egyre előbbre! Irányítsd lépéseimet: a távoli dolgokat nem akarom látni, elég nekem a következő lépést látni. Nem mindig voltam ilyen, nem mindig kértelek Téged azért, hogy Te vezess egyre csak előbbre! Szerettem a magam útját választani, de most vezess Te, mindig előbbre! Vezess, édes Fény, vezess engem Te, mindig előbbre".

***** Az okosság erényét a **megkülönböztetés,** az Isten szerinti objektív ítéletalkotás gyakorlása is gazdagítja. Mondok egy példát: ma körülvesznek bennünket a

tömegtájékoztatási eszközök (a rádió, a televízió, az újságok), és az okosság pontosan az az ösztön, amely vezet bennünket, hogy bekapcsoljuk vagy lekapcsoljuk a televíziót, nézzük, vagy ne nézzük, olvassuk az újságot vagy hagyjunk fel az olvasással. Segít tehát nekünk abban dönteni, hogy ne fojtson meg vagy ne kössön gúzsba a **média.** Továbbá az okosság megtanít bennünket arra, hogy ne fogadjunk el mindent, hogy megrostáljuk a híreket, hogy megkívánjuk a hírforrások ellenőrzését, hogy várjunk a hírek megerősítésére. Mindezt összegezve a helyes ítéletre vezet.

***** Végül az okosság, amelyet a Szentlélek és a megkülönböztetés gyakorlása ad meg, a **csend,** a nyugodt gondolkodás szokásából is fakad, hogy ne essünk a hirtelen ítélkezés és cselekvés hibájába. Gyakran, elsősorban a beszédben, nagyon oktalanok vagyunk, nagyon esztelenek és féktelenek – ami mind ellentétes az okossággal -, mert nem hagyjuk, hogy a szólásra emelkedést megelőzze a csend, a várakozás, a meggondolás.

3. Milyen gyümölcsöket terem a keresztény okosság?

Abból, amit megpróbáltam kifejteni, már elképzelhetjük, melyek azok a gyümölcsök, amelyek a keresztény okosságból fakadnak.

Aki evangéliumi értelemben bölcs és megéli az okosságot, önmagával szemben mindig békés, megbékélt a valósággal; nem kerget ábrándokat, soha nem csalódik, mert mindent reálisan és biztonsággal tud értékelni, és mielőtt cselekedne, képes előretekinteni és gondolkodni.

Az okosság életbölcsességet, harmóniát, a lélek nyugalmát, kiegyensúlyozottságot, rendezettséget, világosságot, belső békét szül, és képessé tesz a lényeg meglátására.

Az Ige közlése

Rátok bízok néhány kérdést, amelyekre válaszolhattok a következő napokban, újra átelmélkedve közös megfontolásainkat:

***** A hét erény közül, amelyeket felsoroltunk, melyik tűnik nekem ma a legfontosabbnak és miért?

***** Személyes, családi életem és hivatásom számára mely erényeket tartok a legszükségesebbeknek?

***** Napjainkban a beszédben, a gondolkodásmódban, a cselekvésben, melyek az okosság elleni leglátványosabb hiányosságok? Hová vezetett például az oktalanság a társadalmi, egyéni, politikai valóság alakításában? Ezzel szemben milyen helyzetek kedveznek az okosságnak? Milyen módon tudjuk magunkat egyre jobban ezekre a helyzetekre nevelni?

***** Hogyan lehet megélni a virrasztás etikáját, amely etikát a Kapuban állok (22. pont) c. lelkipásztori programban fejtettem ki, ahol azt állítom, hogy a virrasztás megalapozza a megkülönböztetés etikáját?

Következtetés

Végül arra kérlek benneteket, hogy az elkövetkező héten a Szentírásból keressétek ki az okosság, a bölcsesség, a megkülönböztetés példáit. Segítségül Péter alakjára utalok, úgy ahogy az *Apostolok Cselekedeteinek* 10-11. fejezete mutatja be őt. Péter, mielőtt

megkereszteli a pogány Kornéliuszt, nehéz választás előtt áll, mert pogány házba kell belépnie (a Törvény ezt nem engedte meg neki), felkészülve arra, hogy szembenézzen azoknak az ítéletével, akik másképpen gondolkodnak. Az *Apostolok Cselekedeteinek* 10-11 fejezetei jól leírják azokat a mozzanatokat, amelyeken keresztül Péter bölcs és bátor döntés meghozatalára jutott arról, amit tennie és merészelnie kell: meri elhagyni a házát, követni a katonát, átlépni a százados házának a küszöbét, prédikál és keresztel. Az okosság és a megkülönböztetés erényét gyakorolta, hallgatva a Szentlélekre, aki látomás útján indította, tiszteletben tartva néhány emberi tényező egybeesését, és emlékezve Jézus életének néhány eseményére. Mi is megtanulhatjuk tehát megélni az okosság erényét.

Az igazságosság

Előszó

Az erényekről való elmélkedés azonos azzal, amikor az Evangéliumból fakadó, a józan értelemmel összhangban lévő emberképről elmélkedünk. Az etika kérdéseivel való foglalkozás egyik módja tehát, hogy nem az élet egyes eseteiből indulunk ki, hanem azoknak az alapvető magatartásoknak a meghatározásából, amelyek erkölcsössé teszik az emberi létet.

A mostani előadásaink szorosan kapcsolódnak az elmúlt januárban, a televízióban „Az etika szótára" címmel tartott előadásaimhoz. A különbség abból adódik, hogy ott az etika problémáit az értelem, a józan belátás szempontjából tárgyaltam, amely azonos hívőknél és nem hívőknél, most pedig a Szentírásra alapozva tárgyalom ezeket a kérdéseket. Mindenesetre teljes folyamatosság van az emberi értelem által megalkotott helyes ember kép és az Evangélium által kinyilatkoztatott ember kép között.

Ilyen emberkép alapján ma egy másik sarkalatos erényről elmélkedünk: az igazságosságról.

Az emberi igazságosság

Szent Ambrus szerint, „az igazságosság az emberi nem társadalmára és közösségére vonatkozik", és olyan valami, ami az emberek közötti kapcsolatot szabályozza. Mindnyájan érezzük ennek az erénynek a fontosságát, amelyért akár meg is lehet halni: elég olyan bírákra gondolni, mint Falcone és Borsellino, hogy átérezzük az igazságosság témájának teljes drámaiságát.

Ha az „okosság" szó – mint ahogy láttuk – ritkán fordul elő a Bibliában, az „igazságosság" szó az egyik leggyakrabban használt az Ó- és az Újszövetségben. A szóba jöhető sok bibliai hely közül néhányat idézek:

***** „Ne kövess el jogtalanságot, és ne ítélj igazságtalanul! Ne nézd a szegény személyét, s ne légy tekintettel a hatalmas arcára, igazság szerint ítélj felebarátodnak" (Lev 19,15).

***** „Boldog az az ember, aki az Urat féli, és nagy tetszését leli parancsaiban. Utóda hatalmas lesz a földön, áldott lesz az igazak nemzedéke. Dicsőség és gazdagság lesz házában, és igazsága mindörökre megmarad. Világosságként ragyog fel a sötétségben az igazaknak az irgalmas, a kegyes, az igaz. Jó annak az embernek, aki könyörül és kölcsönt ad, aki a törvény szerint intézi dolgait, mert soha meg nem inog. (…) Osztogat, adakozik a szegényeknek. Igazsága örökre megmarad, hatalma dicsőségesen emelkedik. Látja a bűnös és bosszankodik, fogát csikorgatja és emészti magát. A bűnösök kívánsága meghiúsul" (Zsolt 112). Az Ószövetségben az igazságosság a közösségi élet alapja, az az erény, amely előmozdítja a pozitív, konstruktív, jóléti rendet, az emberek kapcsolatát egymással és Istennel: azt mondani „igaz" ugyanaz, mint azt mondani „jó", „szent", „tökéletes".

Az Újszövetség ezt a szótárt örökli:

***** „Urak adjátok meg a szolgáknak azt, ami jogos és méltányos, hiszen tudjátok, hogy nektek is van Uratok a mennyben" (Kol 4,1).

***** Emlékezzünk még Lukács arra a versére, amely Keresztelő János szüleit úgy nevezi, mint „igazak Isten előtt” (Lk 1,6). Ez a legnagyobb dicséret, amit egyáltalán mondani lehet.

***** Máté evangélista kihangsúlyozza, hogy József „igaz ember” volt (Mt 1,19), mert minden kapcsolata tökéletes volt az Istennel és minden emberrel.

A bibliai részletek által indíttatva azt kérdezzük meg magunktól: milyen erkölcsi, emberi erény az igazságosság, mi egyáltalán az igazságosság? Min alapszik?

***** Jól ismerjük az ókori görögöktől és latinoktól áthagyományozott klasszikus meghatározást: az igazságosság mindenkinek megadni azt, ami megilleti. Társadalmi erény tehát, amely által minden személy jogát elismerik, olyan mértékben, ahogy akarjuk, hogy elismerjék és tiszteletben tartsák saját jogainkat. Bizonyos értelemben az igazságosság mindnyájunk jogait érinti.

***** Annak a megértéséről van tehát szó – és ez az egész megfontolás legfontosabb pontja – , miért van valakinek joga. Elidegeníthetetlen személyiségi jogokról beszélünk, amelyeket sohasem lehet lábbal taposni, semmilyen indokkal, semmilyen előnyért, semmilyen érdekből.

Minden férfinek és nőnek, létezése első pillanatától kezdve, veleszületett, el nem törölhető jogai vannak, mert mindenkit – bármilyen fajú, színű, kultúrájú, neveltetésű, vagyoni helyzetű, életkorú ember – Isten teremtett. …s Isten saját képére és hasonlatosságára teremtett, tehát méltósággal és sajátos jogokkal, amelyeknek alapja ugyanaz a teremtés.

Az emberi igazságosság alapja tehát az isteni teremtés. …s attól a perctől kezdve, hogy Isten minket, mint megváltoztathatatlan alanyokat szeretett, akart, teremtett, mindaz, aki ezt a jogot megsérti, Istent magát sérti meg.

Az igazságosságnak tehát isteni dimenziója van, és ezért azok is kénytelenek megfontolás tárgyává tenni, akik végső forrását nem képesek megmagyarázni. Az elmúlt századokban megkísérelték, hogy az igazságosságot Istentől függetlenül határozzák meg, esetleg emberi megállapodásra alapozva: nem követem el veled szemben ezeket a tetteket, mert te sem követed el velem szemben. Mindenesetre, ha nem történik hivatkozás az isteni alapra, nem sikerül világosan meghatározni a jogok elidegeníthetetlenségét.

Az isteni igazságosság

Most tehát azt szeretnénk kérdezni, mit tesz hozzá a Biblia az igazságosság emberi fogalmához, mondhatnánk filozófiai fogalmához. Már kihangsúlyoztuk, hogy a Szentírás az általános emberi értelemben beszél róla, mégis sokkal tágabb értelemben használja.

Az „igaz”, „igazságos” szó jelentéséhez valami sokkal pozitívabbat, sokkal kreatívabbat kapcsol, amelyet az „Isten igazságossága” fogalom foglal magába, azt a tulajdonságot, amelyért Isten hűséges a szövetséghez. Isten nem csak tiszteletben tartja jogainkat, hanem megment minket, szövetségeseit, amikor jogtalanul elnyomnak, amikor az ő népe elszegényedik, rabszolgaságra vetik. Az Úr igaz, mert helyreállítja azoknak a jogait, akik vele kötöttek szövetséget. Sőt – és itt van az a pont, ahol Isten igazságossága megmutatja transzcendenciáját minden emberi igazságossághoz képest – szeretetből megbocsát és rehabilitál, azaz annak is visszaadja a méltóságának a teljességét, aki megszegte az isteni törvényeket. Miközben az emberi igazságosság azt tanítja, hogy tartsuk tiszteletben mások jogait, a megsértett jogokat állítsuk helyre, az isteni igazságosság, amely Istentől származik, és amelyet Isten önt a szívünkbe, sokkal tágabb, üdvözítő, irgalmas, megbocsátja a bűnöket, felemeli, megigazulttá teszi a bűnöst (ahogy Szent Pál írja), megadja, hogy ismét igazzá legyen. Az isteni szeretet a kötelezőn túl tesz igazságosságot, és irgalommal teszi azt.

Az Újszövetség sokszor kihangsúlyozza ezt a sokkal nagyobb igazságosságot:

* „Ha a ti igazságotok nem múlja felül az írástudókét és a farizeusokét, semmiképpen sem mentek be a mennyek országába”, mint ahogy előbb már idéztem (Mt 5,20).

* Ez az igazságosság a szeretetben fejeződik ki: „Aki embertársát szereti, teljesítette a törvényt” (Róm 13,8).

* Ez az igazságosság a megbocsátásban fejeződik ki: „Szeressétek ellenségeiteket, és imádkozzatok üldözőitekért” (Mt 5,44).

Ez az igazságosság csodálatos emberi-isteni valósága, amelyet Jézus szavaiból merítünk.

Az Ige közlése

Úgy vélem, érdemes egy kissé több időt szentelni azokra a megfontolásokra, amelyek az igazságossággal kapcsolatban merültek fel, és amelyeket most kérdés formájában fogalmazok meg.

1. Lukács Evangéliumában Jézus kijelenti: „Adjátok meg a császárnak, ami a császáré, az Istennek, ami az Istené” (Lk 20,25).

Mit jelent az: **megadni az Istennek azt, ami őt megilleti?** Hogyan és mikor adjuk meg azt neki?

Az igazságosságot Istennel szemben a „vallásosság erényének” nevezik, éppen azért, hogy rámutassanak arra, van olyan igazságosság, amelyet Istennel szemben kell gyakorolni. Azonban nem abban az értelemben, hogy Istennek ténylegesen adhatunk valamit kötelességeink arányában, ugyanis, teremtmények lévén, minden az Övé, mindent neki köszönhetünk. A vallás olyan igazságosság, amely tudja, hogy tartozik Istennek – a tiszta és egyszerű engedelmességen túl – imádással, dicsérettel, szeretettel, hűséggel, istentisztelettel. A vallásosság igazságos cselekedet, amely nem tudván a tartozást megadni, mély, igaz magatartásokban fejeződik ki, olyanokban, mint a dicséret, a szív csendje, a meghallgatás, a hálaadás.

* Próbáljátok megkérdezni magatoktól: a napi imában tudatában vagyok annak, hogy mennyivel tartozom Istennek? Tudatában vagyok-e annak, hogy milyen igazságtalan vagyok vele szemben, amikor megfeledkezem róla? Mert minden bűn, Isten minden elfelejtése valamilyen módon igazságtalanság. Imáimban imádom, dicsérem, áldom Őt, alázatosságomat és szeretetemet megvallom-e Neki? Szánok-e egyáltalán időt Istennek napirendemben?

* Továbbá: fordítok időt Istenre minden héten? Részt veszek-e a vasárnapi szentmisén, úgy, mint Isten iránti igazságos cselekedetben? Ne higgyük, hogy a szentmisére járásunk vagy imádságunk tetszés kérdése, szívesség, amelyet Istennek teszünk. Mi vagyunk adósai mindenért, és az istentisztelet néhány cselekményével elismerjük teremtményi voltunkat és hálánkat.

* A hívő közösségnek erre vonatkozóan emlékeznie kell, hogy mindez számára a napi imádságban fejeződik ki, a kitartó elmélkedésben, a csendben, a *lectio divina* gyakorlásában, abban a módban, ahogy részt vesz és megéli a napi liturgiát: magasztalást, tiszteletet és dicsőítést adva Istennek, azok helyett is, akik ezt elmulasztják.

2. Idézzük fel a lukácsi vers első részét, hogy megkérdezhessük magunktól: mit jelent megadni a felebarátnak azt, ami őt megilleti? Melyek az akadályok, az eszközök, a mód? Mérhetetlenül nagy területet érintünk ezzel, mert az emberek közötti igazságosság érinti minden társadalmi kapcsolatunkat. Ki a felebarát, akinek tiszteletben kell tartanom a jogait? Kinek tartozom igazságossággal?

Négy koncentrikus körben írom le mindezt, a középpontból kiindulva.

***** A felebarát: a szüleim, akiknek tisztelettel, elismeréssel, engedelmességgel tartozom, a családtagjaim, akiknek testvéri lelkülettel szeretettel tartozom, mindazok, akikkel találkozom, beszélgetek, barátkozom. Ebben a körben, szoros értelemben valójában nem lehet igazságosságról beszélni, amennyiben nem kölcsönös igazságosság ez, hanem szeretetteljes válasz, testvéri lelkület. Mindenesetre ez alapvető az életben.

***** A társadalmi életben felebarát mindenki, akikkel kölcsönös kapcsolatba kerülünk: szerződéssel, munkával, kereskedelemmel, egyesületekkel, adás-vétellel, kölcsönös szolgáltatással.

Hogyan szolgáltatok igazságosságot az ilyen típusú kapcsolatokban?

***** Sokkal tágabb kör az igazságosság kérdése a politikai életben. Ez az igazságosság vonatkozik mindazokra, akiknek adminisztratív, szociális, politikai felelősségük van: az adminisztrátorokra, a privát és közhivatalok ügyintézőire, bármilyen szociális intézmény felelőseire, és minden politikusra. Az utóbbi hónapokban felmerült drámai eltévelyedésekből megérthetjük, mennyire fontos szerepe van az igazságosságnak ezen a területen, és hogy hogyan rombolják szét az eltévelyedések a társadalom szövetét, a bizalomnak azt az alap szövetét, amelyen az együttélés képessége kialakul.

***** Van egy negyedik kör, azok is felebarátok, akik iránt közvetlen felelősségem van, jóllehet távol vannak, mégis valóságos felelősségről van szó: a harmadik világ országai, amelyek iránt például az ún. „északi országoknak" igazságot kell szolgáltatni. …s aztán mindnyájan, minden társadalmi csoport, felelősséggel tartozik a környezet iránt, mert ez a kérdés a jelen nemzedéket érinti, de a jövendőt is, akikért felelősek vagyunk.

Tehát felelősségünk tere tág onnan, ahol az igazságosság aprólékos szabályokkal könnyen meghatározható, egészen addig terjed, ahol az igazságosság felelőssé tesz másokért, az egész emberiségért, az emberiség jövőjéért.

Erre vonatkozóan javaslom, hogy olvassátok el ismét *A kapuban állok* c. lelkipásztori levelemben összefoglalt utalásokat (25-28.39-40. pontok).

Következtetés

Mindig emlékezzünk arra, hogy az igazságosság gyökere az Isten által akart teremtésben van. Ő a végső biztosítéka minden igazságosságnak. Ő az, aki elsősorban nekünk, eltévelyedetteknek, szegényeknek, bűnösöknek igazságot szolgáltat. Ő az, aki megbocsát, aki visszaállítja méltóságunkat, aki szeret és üdvözítő igazságosságának a kegyelme tesz képessé bennünket arra, hogy mindenki iránt kifejezzük az igazságosságot, jóságot, szeretetet, megbocsátást. Képessé tesz arra, hogy átéljünk valamit Országának abból az igazságosságából, amelyet minden nap a *Miatyánkban* kérünk: „Jöjjön el a Te Országod".

Az erősség

Annak az embernek, aki tudatában van annak, hogy részesül Isten belső életében, aki hagyja, hogy a végtelen isteni Lét saját közösségébe vonja, annyira megsokszorozódik az ereje és a hatékonysága, hogy nem lehet könnyen értékelni egyik vagy másik kategória szerint. A szent „felfoghatatlan", mert jótetteiben végtelenül gazdag, változatos, kiszámíthatatlan attól a pillanattól kezdve, hogy Isten életében részesül.

A sarkalatos és a természetfeletti vagy az isteni erényekről elmélkedve javaslom, hogy kíséreljük meg – bizonyára nem kimerítően – ismét áttekinteni azt a gazdag erkölcsi és lelki óceánt, amely a Léleknek köszönhetően árad annak a szívébe, aki ráhagyja magát Isten működésére.

Ma ennek az óceánnak egyik területéről, az erősségről, eszmélődünk, amelybe a megkeresztelt és az Igének engedelmes ember beöltözik. Megfontolásainkban azonban figyelembe vesszük: szavaink szegényesek ahhoz, hogy kifejtsék a Krisztust magára öltött ember különleges misztériumát.

Az erősség erénye

Az erősség erénye az igazságosság gyakorlására vonatkozik, a jó kivitelezésére: biztosít minket arról, hogy minden helyzetben megéljük és megtegyük a jót. „Erkölcsi erény, amely a nehézségek közepette biztosítja a szilárdságot és állhatatosságot a jó követésében" (*A Katolikus Egyház Katekizmusa 1808*). Az „erősség" szó nekünk régiesen hangzik, és nem használjuk a mindennapi nyelvben. Tudatában vagyunk azonban annak a ténynek, hogy ez a szó nagyon is aktuális valóságot fejez ki. Az „erősség" szót kimondani ugyanis azt jelenti, hogy a félelemről és a bátorságról beszélünk: és vannak olyan pillanatok, amikor mindnyájan félünk, szorongunk, aggódunk. Ki az, aki nem szenved a jó megtételében az ellenérzés, a csömör kísértésétől? Ki az, akit olykor nem akadályoz a remegés, elsősorban nehéz, nyilvános szereplésekben? A félelem gyakran megakadályozza, hogy megtegyük azt, amiről tudjuk, hogy jó vagy igaz, vagy nem engedi, hogy szóra nyissuk a szánkat. Mi inkább a „konformizmus" és „az emberi tisztelet" kifejezéseket használjuk, valójában azonban félelemről van szó.

Igen sok az erősséggel ellentétes magatartás. Megemlítek egyet, mert nagyon káros azokban az országokban, ahol a maffia uralkodik: a hallgatás törvényére gondolok, amely a félelem egyik formája.

Az erősség területe nagyon tág, mert erre az erényre ott van szükség, ahol a fenyegetéseknek ellen kell állni, ahol a félelmen felül kell emelkedni, ahol szembe kell nézni az unalommal, a kiábrándultsággal, a mindennapi létezés csömörével, hogy sikerüljön megtenni a jót.

Ezért ez egy olyan emberi, alapvető erkölcsi erény, amelyet minden tisztességes személynek meg kellene élnie.

Hogyan győzhetjük le félelmeinket, hogyan kerekedhetünk felül az emberi tiszteleten, hogyan mutathatunk bátorságot?

Öt tételt sorolok fel, amelyeket utána egyenként sorba veszek:

1. Az erősség feltételezi sebezhetőségünket: azért lehetek erős és bátor, mert sebezhető vagyok.

2. Az erősség, végső elemzésben, az ember végső sebezhetőségére, a halálra vonatkozik. Az erősség éppen az az erény, amely segít legyőzni a halálfélelmet.

3. Következésképpen a keresztény számára az erősség kivételes módon a vértanúságra vonatkozik: odaadni az életet, szembesülni a halállal a legfőbb jóért és elkerülni a legfőbb rosszat, ami a bűn, a hit elvesztése, Isten elárulása.

4. Az erősség nem egyszerűen a merészség, a keménység egyik formája, amely által az ember hősies erőfeszítésben összeszorítja a fogait, hanem békében Istenre hagyatkozás annak tudatában, hogy gyengék, törékenyek vagyunk. A szív megenyhülése, belső béke.

5. Az erősség inkább a türelem keresztény erényének megtartásában és megélésében fejeződik ki, és nem az agresszivitásban (erős az, aki támad). A keresztény lélek nagysága és nagylelkűsége a türelmes erősségben nyilatkozik meg.

1. Az erősség feltételezi a sebezhetőséget

Fontos előrebocsátani, hogy erősek, szilárdak, bátrak és ellenállók csak annak a ténynek a következtében lehetünk, hogy törékenyek vagyunk.

Mindnyájan törékenyek vagyunk testileg, és sebezhetőek pszichológiailag. Bennünk van a félelem és a remegés alapja, a csömör és a nehézség érzése, bár arra törekszünk, hogy ezt elrejtsük. A fizikai és pszichológiai sebezhetőség az emberi természet része.

Másrészről, ha nem tudnánk azt, hogy sebezhetők vagyunk, sohasem sikerülne bátornak lenni, sohasem lenne képes növekedni bennünk az erősség: arcátlanok, hencegők lennénk. Az az erős, aki tud gyenge lenni, aki ismeri saját törékenységét és annak tudatában van.

A keresztény erősség első lépcsőfoka nem a fogak összeszorítása, hanem saját gyengeségünk alázatos tudomásulvétele.

Erre vonatkozóan emlékezzünk Jézus szavaira:

***** „Ne félj, te kisded nyáj, mert úgy tetszett a ti Atyátoknak, hogy nektek adja az országot” (Lk 12,32). A „kisded nyáj” a védtelen bárányok csoportja, akiket farkasok vesznek körül.

***** Pál apostol is a törékenység fogalmát használja, amikor azt mondja: „Ez a kincsünk cserépedényben van, hogy a rendkívüli erőt Istennek tulajdonítsuk” (2Kor 4,7).

2. Az erősség segít legyőzni a halálfélelmet

A legsebezhetőbb az ember a halállal szemben. A halálfélelem az anyja minden félelemnek, mert mindig kifejeződik abban, ami valamilyen módon elővételezi a halált: a fájdalomban, a kellemetlenségekben, a betegségekben.

Nemcsak a fizikai halál minden hírvivőjétől menekülünk, hanem a halálnak azoktól a hírvivőitől is, amelyek minket egyénként és a társadalomban élő emberként érintenek: visszautasítjuk a megaláztatásokat, félünk a vádaktól, a rágalmaktól, a bebörtönzéstől, az egyedülléttől, attól, hogy magunkra maradunk. Ezek a félelmek elvezethetnek egészen az öngyilkosságig.

Az erősség tehát annak a képessége, hogy pánik nélkül szembenézzünk mindenféle „hírvivővel”. Nem azért, mert azok nem rosszak (azok, és olykor igen súlyosak, emberileg meghatározók), hanem azért, mert egy nagyobb jóra, nagyobb biztonságra, saját magunknál

nagyobb erőre való tekintettel gondolunk rájuk. Szent Pál, miután emlékeztetett arra, hogy „ez a kincsünk cserépedényben van", leírja törékenységünk formáit: „mindenfelől szorongatnak, bizonytalanságban vagyunk, üldözést szenvedünk, földre terítenek". De ellenállunk azért, hogy „Jézus élete nyilvánvaló legyen testünkben" (vö. 2Kor 4,7.8.11). A halál működik tehát bennünk, de Istenben bízunk.

Az erősség nagyon fontos erény, hogy az ellentétes dolgok ne zavarjanak meg, még a halál sem. Megadja, hogy Isten segítségére tekintsünk, a jóra, amelynek megtételére hivatottak vagyunk, és arra az erőre, amelyet felülről kapunk.

3. A vértanúság

A keresztény erősség komoly próbája a vértanúság, amelyet, ahogy az ókori egyházatyák és később Szent Ambrus is mondja, a keresztény erősség legjellemzőbb és legsajátosabb tettének kell tartani.

A vértanúságra való készség mindenesetre nem csak néhány, az üldözések idején élő személy sajátja: benne van a keresztségi ígéretekben és a Sátánnak való ellentmondásokban. Nincs abban keresztény erősség, akiben lényegében hiányzik a készség arra, hogy életét odaadja a hitéért.

Olyan igazság ez, amely megrettenthet, amelyre talán sohasem gondoltunk. Mindenesetre megérteti velünk a minden évben Húsvét éjszaka megújításra kerülő keresztségi ígéretek komolyságát. Az ígéretekét, hogy Jézushoz tartozunk, hogy ellentmondunk a gonosznak, hogy mindenre készek vagyunk, hogy nem tagadjuk meg a hitet, hogy nem követünk el súlyos bűnt. A keresztény erősség (amely az emberi erősséget tökéletesíti) tehát kegyelem, adomány, amely békével tölti el a szívet ott, ahol annak kockázata áll fenn, hogy a félelem megriaszt.

Olyan kegyelem ez, amelyért naponta alázatosan kell könyörögni, tudván, hogy nem tudjuk csupán saját erőinkkel megszerezni, attól a pillanattól fogva, hogy az eredeti bűn, a félelem, a megalkuvás, az egoizmus megérintett. „Ne vígy minket kísértésbe", fohászkodunk a *Miatyánkban*, mintha azt mondanánk: „add meg Urunk, hogy ne kerüljek olyan helyzetbe, amelyben megtagadhatnám a hitet". Azután hozzátesszük: „de szabadíts meg a gonosztól". a legfőbb rossz a bűn: add meg, hogy ne tagadjalak meg Téged, legfőbb Jó, semmiért a világon, semmilyen veszteségtől való félelemért, semmilyen nyereség csábításáért, akármilyen is legyen az."

4. Az erősség, mint békességben az Istenre való ráhagyatkozás

A negyedik tételben azt fogalmaztam meg, hogy a keresztény erősség nem egyszerűen a merészség egyik formája, nem minden pszichológiai és erkölcsi erő összeszedése egy hősies tett végbeviteléhez.

Elsősorban békességben való ráhagyatkozás Istenre és az ő győzelmére, a szív megnyugvása és az értelem békéje. Boldogok leszünk, ha valóban megtanuljuk, mi a keresztény erősség!

A Kivonulás könyvében ezt olvassuk: „Mózes és Izrael fiai ezt az éneket énekelték az Úrnak: «…énekeljünk az Úrnak, mert fenségeset művelt, lovat és lovast a tengerbe vetett»" (Kiv 15, 1-2). Ez a nagyon szép ének, amelyet imádkozhattok, egy nép ujjongását fejezi ki, aki félt és teljesen meg volt rémülve saját alkalmatlanságától, teljes felkészületlenségétől, hogy szembeszálljon az egyiptomi hadsereg sokaságával. Olyan népnek az éneke ez azonban, akinek Mózes ezt mondta: „Az Úr fog harcolni értetek és ti el fogtok némulni" (Kiv 14,14). A nép hitt Mózes szavának, és a győzelem után, ujjong és dicsőíti az Urat.

A keresztény erősség tehát a lélek nyugalma olyan helyzetekben is, amelyek félelmet kelthetnének.

5. Az erősség, mint kitartás

Az utolsó tétel, amely klasszikus az erősségre vonatkozó keresztény hagyományban, azt állítja, hogy ez az erény nem az agresszivitásban vagy a támadásban fejeződik ki, hanem inkább a kitartásban (latinul *sustinere*). Szent Tamás, Arisztotelészt idézve, írja: „Elsősorban a szomorúsággal való szembeszállásban mondanak némelyeket erőseknek". Szembeszállás a szomorúsággal, az életuntsággal, a keserűséggel, amelyek megakadályozzák, hogy megtegyük a jót.

A vértanúság komoly tényén túl ugyanis, vannak a hétköznapok, amelyekben ki kell tartani kötelességeinkben, munkánkban, a jó megtételében a szomorúság, a fizikai, pszichológiai fáradtság, a búskomorság, a különböző helyzetek utáni nosztalgia ellenére. Ki kell tartani a jóban nemcsak akkor, amikor belső ellenségek vannak, mint éppen a fáradtság és a frusztráció, hanem akkor is, amikor kívülről jönnek az ellenségek: a meg nem értés, a megszólás, amikor eszközként felhasználnak, rágalmaznak. …s ki kell tartani a békében, mert ez az erősség adománya.

Az erősség tehát nagyon szükséges ma és minden nap. Mindenekelőtt szükséges egy elpuhult, petyhüdt, félénk társadalomban, amelyben az emberek az első nehézség láttán megrettennek a tanulásban, a munkában, a házaséletben, a közösségi életben. A mindennapok erénye az erősség, mert nélküle nincs jóság, nincs igazságosság a kitartásnak e képessége nélkül a mindennapi elhasználódással szemben. Pontosan a mindennapokban fejeződik ki a keresztény nagylelkűsége, a képessége arra, hogy el tudja viselni a nehéz és hálátlan helyzeteket, Isten szeretetéért és az Ő kegyelmével.

Az Ige közlése

Két javaslatot teszek nektek, hogy a hitről és a hitben párbeszédet folytassatok.

1. Milyen körülmények és indíttatások érnek bennünket azzal szemben, hogy az Atya akaratát kitartóan és állhatatosan teljesítsük?

Az első negatív körülmény az, hogy azt hisszük: erősek vagyunk, hogy bizalmunkat egyedül magunkba vethetjük és nem Istenbe.

A különböző indíttatások között, amelyek segítenek, hogy kitartóan megéljük az Atya akaratát, a *lectio divina*-ra, a Szentírásról való elmélkedésre utalok, mert ez az erősség igazi mindennapi táplálója. Nyomatékosan szeretnék utalni a Zsoltárok imádkozására.

2. Hogyan gyakoroljuk az erősség erényét a sikertelenségekkel, a szenvedéssel, a halállal szemben?

Hogy segítsek a válaszadásban, hangsúlyozom, tudatára kell ébredni: az erősség éppen a sikertelenségekkel, a szenvedéssel szemben mutatkozik meg. Könnyű helyzetekben mindenki erős és nem tudhatjuk meg, hogy birtokoljuk-e ezt az erényt, vagy sem. Az erősség próbája éppen a nehézség.

Három magatartást javaslok nektek, hogy megéljétek az erősség erényét, az élet sikertelenségeivel szemben.

***** Az első, nagyon egyszerű: hálaadás Istennek a kellemetlen véletlenekért, amelyek előfordulnak, az ősi mondás szerint: „Hálát adok neked Istenem, mert a dolgok nem kedvem

szerint mennek”. Hálát adni Istennek azért, mert Ő biztosan tudja mi a jó és nem a rossz értelme annak, ami velünk történik.

***** A második magatartás, hogy keressük a nehézség, az akadály, a bonyodalom jelentését: mi az értelme számomra? Mit akar az Úr mondani nekem ezen eseményen keresztül? Miért engedte meg? Milyen szeretet-üzenetet közvetít ezzel nekem, mert Ő szeret engem?

***** Végül ajánlom, hogy szemléljétek a Keresztrefeszítettet, mert az erősség, a Szentlélek adománya, amely a keresztből fakad.

Következtetés

Az erősség erényére a legnagyobb mértékben szükségünk van egy olyan korban, mint a miénk, amelyben mindenhol a könnyű kiutat, a könnyű megalkuvásokat keresik, azokat a helyzeteket, amelyek kedvezőbbek. …s ösztönösen menekülnek mindattól, ami áldozatot, lemondást, az árral való szembeszegülést igényli. De erősség nélkül nincs igazságosság a földön. Erősség nélkül senki sem tenné meg a jót a végletekig, és társadalmunk az elégedetlenek, és frusztráltak társadalma lenne. Ez az ár, amelyet fizetni kell, amikor nincs erősség. Az erősség hiánya magát a pszichológiai egészséget veszélyezteti. Mert aki gyenge, ahelyett, hogy kérné Istentől az erősség adományát, az hagyja magát legyőzni az elégedetlenségtől vagy a belső meghasonlástól. Az pedig, aki azt hiszi, hogy erős, és ezért még gyengébb, végül elhasználja fizikumát és pszichéjét.

Egyedül Istenben van a mi erősségünk. Te vagy a mi erősségünk, ami védőbástyánk, üdvösségünk pajzsa: Te egyedül, Urunk!

A mértékletesség

Mit jelent a „mértékletesség”?

Gyermekkoromban, amikor valaki a „mértékletesség” szót[1] használta, gyakran kérdeztem, hogy mit jelenthet ez a szó. Attól kezdve, hogy számomra (mint minden olasz gyerek számára) nagyon nehéz volt úgy kihegyeznem a ceruzámat, hogy ne törjön ki a hegye, végül a jelző hallatán arra gondoltam: a mértékletesség a ceruzahegyezés képességét jelenti.

Ezekben a napokban a szótárakat lapozva rájöttem, hogy gyermekkori elképzelésem nem is volt annyira ostoba, mert a „mértékletesség” valójában valaminek rendeltetés szerinti használatát jelenti: mértékletesen kezelni a ceruzát minden részében úgy, hogy jól használhassuk. Általánosságban a jelentése ez: helyes módon összehangolni a részeket egy egészben, hogy az harmonikus és hasznos legyen, például, mérsékelni a színeket egy kép festésének a megkezdése előtt. Az „edzés”[2] az a hőkezelési eljárás, amelynek alávetik a fém- vagy kristályszerkezeteket, azért, hogy nagyobb legyen az ellenállásuk. A „vérmérséklet” egy személy adottságainak összessége, beszélnek jó vagy rossz vérmérsékletről (temperamentum). „Mérsékelt” klímája éppen azoknak a vidékeknek van, ahol a hideg és a meleg összhangban van egymással. Ebből megértjük a „mértékletesség” kifejezés technikai, laikus, általános jelentését, ami pontosan a saját ösztönök és vágyak egyensúllyal és mérséklettel való kielégítésének a képessége. A mértékletességhez tehát sok más erény kapcsolódik, amelyeket könnyebb megérteni: önuralom, rend és mérték, harmónia, egyensúly, önkontroll. Valamennyi nagyon fontos magatartási tényező.

Mi a mértékletesség forrása?

A mértékletesség témájának a keresztény hagyomány szempontjából való tárgyalása azt jelenti, hogy etikai fejtegetésünk aszketikai, lelkiéleti fejtegetéssé válik, azaz fejtegetéssé annak az embernek az útjáról, aki, önmagát legyőzve, Jézus utánzása felé, az Istenhez való hasonlóság felé tör. Vannak bibliai helyek, amelyek az egyéni szenvedélyeken való uralkodás szövegösszefüggésében, Krisztus utánzásáról, a Jézusban lévő Lélek követésének a szükségességéről beszélnek.

***** Például Szent Pál ezt ajánlja a Galatáknak: „Akik pedig Krisztus Jézuséi, megfeszítették testüket a vétkekkel és a kívánságokkal együtt. Ha a Lélek által élünk, járjunk is a Lélek szerint” (Gal 5,24-25).

***** Vagy: „Vessük el tehát a sötétség cselekedeteit, és öltsük magunkra a világosság fegyvereit. Mint nappal, járjunk tisztességesen; nem tobzódásban és részegeskedésben, nem bujálkodásban és kicsapongásban, nem civódásban és versengésben, hanem öltsétek magatokra az Úr Jézus Krisztust, és ne dédelgessétek testeteket az érzéki vágyakban” (Róm 13,12-14).

A mértékletesség tehát Krisztus utánzása, mert Jézus a kiegyensúlyozottság, az önuralom modellje: egész élete jól rendezett, mint ahogy a szenvedése és a halála is. Jézus mértékletes a fellángolásban, az életörömben, a lelkesedésben, az alkotóerőben, minden teremtmény

[1] Olaszul temperanza, ami az olasz gyerekeknek a ceruzahegyezést is jelenti.
[2] Az olasz kifejezés etimológiailag azonos eredetű a mértékletesség szóval.

iránti szeretetben. Jézus szereti az embereket, szeretettel beszél az állatokról, a virágokról, az égről. Meg van Őbenne az a harmónia, amely összetartja a vágyakat, az ösztönöket, az érzelmeket, hogy azokból egységes szervezet jöjjön létre.

A szentek életében is szemlélhetjük a mértékletességnek ezt a ragyogását: elég Assisi Szent Ferencre gondolni és az ő szent, mindig rendezett szenvedélyességére, minden teremtmény iránti szeretetére és az öröm kifejezésének a képességére.

Jézus és a szentek tanúsítják nekünk, hogy a mértékletesség nem a hűvösség, a merevség, az érzéketlenség szinonimája – mint ahogy olykor gondolják -, hanem a harmóniának, a rendnek és ezért az alkotóerőnek és az örömnek a szinonimája.

Miben gyakorolható a mértékletesség?

Miután láttuk a „mértékletesség" szó jelentését és megértettük, hogy ennek az erénynek a forrása Jézus utánzásában van, a következő kérdésre keressük a választ: Miben gyakorolható a mértékletesség? „A mértékletesség az az erkölcsi erény, amely mérsékli az élvezetek vonzását és megszerzi a teremtett javak használatában az egyensúlyt. Biztosítja az akarat uralmát az ösztönökön és a tisztesség határai között tartja a vágyakat" (*Katolikus Egyház Katekizmusa*, 1809).

A mértékletesség a fent említett helyzetekben gyakorolható: a teremtett javakban, az ösztönökben, az élvezetekben, a vágyakban.

Hasznosnak tűnik nekem, hogy kiemeljem az életvitelnek azt az öt nagy szempontját vagy területét, amelyeken meg kell élni a mértékletességet.

1. Mértékletesség, mint **az ételben és italban való önuralom.** Ebben az esetben az önmegtartóztatással, a böjttel, az egészség gondozásával, a diétával van kapcsolatban, amikor azt nem a szépség vagy a vonalak motiválják, hanem a fizikai egészség megőrzése. A mértékletesség magától értetődő módon szembehelyezkedik az alkohol és a kábítószer túlzott fogyasztásával. Láttuk, hogy a Rómaiakhoz írt levél részletében Pál kihangsúlyozza a mérsékletet az ételben és az italban, és ajánlja a torkosság és a részegeskedés elkerülését.

2. A mértékletesség, mint **a szexuális ösztönök kontrollja.** Pál szintén a Rómaiakhoz írt levélben buzdít az olyan életre, amelyben nincs „bujálkodás és kicsapongás". A tisztaságról, az érzékek, a szem, a fantázia és a mozdulatok ellenőrzés alatt tartásáról, a televízió helyes használatáról, az olvasmányok, az újságok megválogatásáról stb. van szó.

Az ilyen mértékletességgel szemben áll minden szexuális rendezetlenség, egészen a perverziókig, amelyekből aztán bűntények származnak.

3. A mértékletesség, mint **az anyagi javak, különösen a pénz használatának egyensúlya.** „Akik gazdagok akarnak lenni, kísértésbe esnek, kelepcébe, sok haszontalan és káros kívánságba, amelyek pusztulásba és romlásba döntik az embert. Minden bajnak gyökere ugyanis a kapzsiság" (1Tim 6,9-10).

Mindez a fösvénység, a közhivatalok és a politika korrupciójának a témája, amely az egyén vagy a csoport kapzsiságának a következménye. Beszéltünk róla az igazság erényével kapcsolatban, de visszatér most, mert a mértékletesség az, ami a kapzsiságnak azokat a gyökereit vágja el, amelyek igazságtalanságot eredményeznek.

Ez alatt a harmadik szempont alatt a mértékletesség a luxusra, az öltözködés féktelen kiadásaira, a házakra, a második és harmadik házra, a szórakozásra vonatkozik; segít ugyanis megszerezni az önuralmat, amelyre mindenkinek szüksége van saját helyzetében és segít megszerezni azt, ami nem felesleges, ami nem hivalkodó és nem tékozló.

4. A mértékletesség, mint **helyes eszköz a tisztelet és a siker keresésében.** „Minden, ami a világon van, a test kívánsága, a szemek kívánsága és az élet kevélysége. Ez nem az Atyától, hanem a világtól van” (1Ján 2,16).

Ebben az értelemben, a mértékletesség kapcsolódik az alázatos, a szerény, az egyszerű viselkedéshez, és ellentétes az arroganciával, a mások fölé kerekedéssel, a hatalom féktelen fitogtatásával.

5. Az utolsó szempont: a mértékletesség, mint a **lobbanékonyságon való uralkodás.** A mértékletesség segít nekünk (jobban mondva: megtanít arra), hogy uralkodjunk az idegességen, az ingerültségen, a harag kitörésén, a kis vagy nagy bosszúálláson, akár családi, baráti környezetben is.

A mértékletesség az az erény, amely megőrzi az emberben azt a szilárd egyensúlyt, amely ahhoz szükséges, hogy jól reagáljon a rosszra, hogy megfelelő módon alkalmazza a szidást vagy a büntetést, amikor az szükséges. Ha azonban hiányzik a lobbanékonyság ösztönén való uralkodás, még a családban is fennáll annak a veszélye, hogy az ember hagyja, hogy kialakuljon a veszekedés, a súlyos türelmetlenség, a harag, vagy ellenkezőleg, közönyösen hagyja, hogy minden menjen a maga útján.

A mértékletesség a középút, annak a képessége, hogy a komolyság és a szigorúság jogos kívánalmait a megértés és megbocsátás magatartása mérsékelje.

Miért fontos a mértékletesség?

Az öt magatartás, amelyet kiemeltem, lehetővé teszi annak a megértését, hogy a mértékletesség a mindennapi életet érinti, és azért érinti, hogy azt derűssé tegye és képessé az igazi örvendezésre. Például: az önuralom, amelyet a mértékletesség eredményez és okoz az élet kis örömeiben, elégedettségnek és a hiteles, érzelmi örömnek a forrása. Míg a féktelenség, a mértéktelenség, az a vágy, hogy mindent lássunk és tudjunk, merevség, idegeskedés forrása, és az érzékek tompaságát okozza, amely aztán az unalomba torkollik, megszüntetve a derűt és a békét.

A mértékletesség tehát fontos, mert az életet széppé és harmonikussá teszi. Ellenkezőleg pedig: az önmagunk fölötti felügyelet fontos, mert az ösztönök, magukra hagyva, pusztítókká válnak.

Pál levele Timóteusnak, amelyet előbb idéztem, a „haszontalan és káros kívánságok” által provokált „pusztulásról és romlásról” beszél és arról a tényről, hogy az ember nagy fájdalmakkal gyötrődik, amikor ezeknek a kívánságoknak teret enged. Filozófiai értelme azon a tényen alapszik, hogy az állatoktól eltérően – amelyeket az ösztönök pontos késztetésekkel szabályoznak -, az embernek meg kell tanulnia, hogy az értelmével és az akaratával szabályozza ösztöneit. „Ne kövesd szíved vágyait erőd érzetében” (Sir 5,2), ne bízz ösztöneid magával sodró erejében. Ha állatokhoz beszélnénk, nyugodtan mondhatnánk nekik: kövessétek ösztöneiteket. De az embernek az értelemből, a megfontolásból, a hit által megvilágosított értelemből kell merítenie viselkedését.

Az igyekezetet, hogy így cselekedjünk, aszkézisnek, gyakorlásnak, edzésnek is nevezik: az akarat önneveléséről van szó, amely az intelligenciából és az ésszerűségből indul ki. Mindnyájan tudjuk, hogy nagyon fontos áldozatokkal edzeni magunkat, hogy uralkodni tudjunk magunkon és kis dolgokról le tudjunk mondani. Ha a gyerekeknek nem segítenek abban, hogy lemondjanak valamiről, hanem mindent megadnak nekik, soha se lesznek edzettek, nem nevelik őket önuralomra. Meg kell tehát tanulni, hogy szívesen tegyünk kis és spontán áldozatokat, mert ez a keresztény mértékletesség nagy, hagyományos leckéje.

Az Ige közlése

Végül négy kérdést javaslok nektek, hogy ösztönözzelek titeket a mértékletesség erényéről való további elmélkedésre.

1. „Legyetek tehát okosak, és virrasszatok imádságban” (1Pét 4,7). Péter buzdításából kiindulva megkérdezhetitek: mi a kapcsolat a mértékletesség és az imádság között? A mértékletesség miért segíti az imát és a mértéktelenség, a féktelenség, a falánkság, a beteges gondolatok, a kíváncsiság, miért ölik meg az imát? Gyakran megállapítjuk, hogy nem tudunk imádkozni, de a gyökerekhez kellene mennünk, azaz a kis dolgokban is megfékezni a szenvedélyeket, az ösztönöket.

2. Hogyan gondolkodnak és beszélnek ma a mértékletesség erényéről, önmagában és azon az öt területen, amelyre utaltam? Mit gondolnak és mit mondanak róla az emberek, és hogyan értékelik? Próbáljunk egy felmérést készíteni és az emberek nagyon felületes ítéleteiben talán magunkra ismerünk.

3. Milyen károk származnak – az egyéni, a családi, a társadalmi életben – az önuralom hiányából azon az öt területen, amelyeken elidőztünk?

4. Hogyan nevelődjünk és neveljünk – a családban, a hittancsoportokban, a plébánián – az önuralomra? Mi a módja annak, hogy ne felejtsük el ezt az annyira mellőzött erényt?

A hit

A három teológiai erény

Eddig a négy sarkalatos erényről – az okosságról, az igazságosságról, az erősségről, a mértékletességről – elmélkedtünk, amelyek minden tisztességes ember jellemezői; más szóval, egy jó pogány erényei is lehetnek.

Megtaláljuk ugyanis ezeket Szókratész filozófia gondolataiban, amelyeket Platón mutat be, továbbá Platón és Arisztotelész műveiben is. Gondoljunk például arra, hogy Szent Ambrus Ciceró írásaira alapozva beszél róluk, megmutatva, hogy egyáltalán nem veti meg a híres pogány bölcsességet. Most minőségi ugrást kell tennünk, hogy fontolóra vegyük a sajátosan három bibliai erényt, a hitet, a reményt, és a szeretetet. Szent Pál ezeket az erényeket elszakíthatatlan egységükben mutatja be nekünk legelső, *a Tesszalonikiaknak* írt, levelében:

„Szüntelenül gondolunk Istenünk és Atyánk előtt a mi Urunkban, Jézus Krisztusban való **hitetek** gyümölcseire, fáradozó **szeretetetekre** és türelmes r**eménységetekre**" (1 Tessz 1,3).

Ezt a hármast, amelyet a páli levél rögzített, megtaláljuk az Újszövetségben, az egyházatyák írásaiban, a katekézisekben.

Három nagyon fontos és egymással mindig összefüggésben lévő magatartásformáról van szó, mert ezek a keresztény ember sajátjai. Krisztus tanítványát magától értetődően jellemzi okossága, igazságossága, erőssége és mértékletessége, de csak annyiban, amennyiben ezek a hit, a remény és a szeretet talaján növekednek.

Bizonyos értelemben talán jobb lett volna, ha megfontolásainkat e három keresztény erényből kiindulva kezdjük, mégis azt választottuk, hogy előnyben részesítjük az emberi erényeket, amelyeket maguk a nem hívők is elfogadnak és vágynak arra, hogy megéljék azokat.

Három alkalom kevés a hit, a remény és a szeretet kifejtéséhez, abból kiindulva, hogy ez a három alkotja a teljes választ a szentháromságos egy Istennek, aki Jézus Krisztusban nyilatkoztatja ki önmagát. A természetfeletti kinyilatkoztatáshoz kötődő erényekről van tehát szó. E nélkül nem lenne értelme a hitnek, amely *igen* a magát kinyilatkoztató Istennek, nem lenne értelme a reménynek, amely Istennek az örök életre vonatkozó ígéretein alapszik, nem létezhetne a szeretet, amely azt jelenti, hogy az ember úgy szeret, ahogy Isten maga szeret.

Három olyan erényről van tehát szó, amelyek Isten szeretetén, az ember iránti szeretetének Jézusban történt megnyilvánulásán alapulnak. Ezért nevezik ezeket teológiai vagy isteni erényeknek: nem csak azért, mert Istenre hivatkoznak, hanem azért is, mert Isten teszi lehetővé ezeket, azáltal, hogy megadja nekünk a hit, a remény és a szeretet kegyelmét. Isten a tárgyuk és ugyanakkor jóságából fakadnak. Ez a három erény az isteni élet bennünk, a válasz, amelyet a Szentlélek támaszt bennünk Isten szavára.

Míg magunk arra vagyunk képesek, hogy erősek, igazságosak, okosak és mértékletesek legyünk, nem vagyunk képesek hinni, remélni és szeretni, ha Isten ingyen és szabadon nem kezdeményezi, hogy belénk öntse ezt a három erényt.

Négy kérdésre keressük tehát most a választ:
– Mi a hit?
– Mi a hit a mi életünkben?
– Miért higgyünk?
– Milyen nehézségek állnak a hit útjába?

Mi a hit?

A hit egy olyan nagy jó, amelyet könnyebb példákkal megmagyarázni, mint szavakkal.

A hit Ábrahám magatartása, aki az Úrnak, amikor hívja, hogy próbára tegye, azt válaszolja: *„Itt vagyok”* (Ter 22,1).

Mózes magatartása, akinek *„Itt vagyok”* a válasza Annak, Aki az égő csipkebokorból szólítja (Kiv 3,4).

Sámuel magatartása, aki Istennek, Aki az éjjel hívja, azt válaszolja *„Itt vagyok”* (1Sám 3,4.10.).

Továbbá Mária magatartása, aki az angyalnak azt válaszolja: „*Itt vagyok*, az Úr szolgáló leánya vagyok, történjen velem úgy, amint mondtad” (Lk 1,38).

„A hittel az ember mindenben szabadon Istenre hagyatkozik”, mondja a *Katolikus Egyház Katekizmusa* idézve a *Dei Verbum* zsinati Konstitúciót (5. pont).

A hit a mi „igen”-ünk Istennek, aki kinyilatkoztatja önmagát, aki bemutatja nekünk magát és szól hozzánk. A „hinni” ige, és a „hit” főnév gyakran visszatérnek az Újszövetségben (Evangéliumok, Apostolok Cselekedetei, Pál, Péter, Jakab levelei), mert a hit a kiinduló állomás, Istenhez való kapcsolódásunk első forrása.

Míg az Ószövetségben az ember „igen”-je különböző isteni tettekre vonatkozik (az Úr az, aki megment, aki szólít, aki megszabadít, aki hív), az Újszövetségben a hit arra az üdvösségre vonatkozik, amelyet Isten Jézusban kínál fel. Tehát döntő, alapvető tett, amellyel mindannyian elfogadjuk, befogadjuk a meghalt és feltámadt Jézus Krisztusban kinyilatkoztatott üdvösség tervét, amelyet a Lélek ajándékoz nekünk. Ez a Jó Hír, az Evangélium, amelyre válaszolva mondjuk: „Hiszek”, és ez a tartalma a Hitvallásnak, amelyet a vasárnapi szentmisében vagy személyes imáinkban mondunk. Mindezt röviden összefoglalva hirdetjük, amikor megjelöljük magunkat a kereszt jelével, az Atya a Fiú és a Szentlélek nevében, ami a hívő kereszténytyt jellemzi.

Tehát „a hit az az isteni erény, amely által hiszünk Istenben” – igent mondunk neki, bízunk benne „és mindabban, amit nekünk mondott és kinyilatkoztatott, amit az Egyház nekünk hinni előad, mert ő maga az igazság” (*Katolikus Egyház Katekizmusa*, 184).

Mi a hit a mi életünkben?

A hit a mi életünkben minden, a legfőbb jó. Nélküle nincs semmi isteni bennünk. Ha nincs hitünk, megmaradunk a bűnben, a hitetlenségben, Isten nem ismerésében, elmerülve az élet értelmetlenségében. A hittel ellenben elkezdünk létezni, ezért amikor bemutattak minket a keresztkútnál, keresztszüleink a kérdésre, hogy „mit kérsz Isten Egyházától”, azt válaszolták: „hitet”.

A hitet minden alkalommal megvalljuk, amikor a szentmisében azt válaszoljuk „Ámen”, azaz „igen”, „úgy van”, „hiszem, hogy úgy van”.

Ennél még többet is mondhatnánk: minden jó cselekedetünk, minden erkölcsi tettünk a hitből fakad, mert jót teszünk, mert abba az Istenbe vetett hitben éljük meg az emberi erényeket, Aki szeretett minket. A hit tehát átjárja mindennapjainkat, lélegzetvételünket. A hitből fakad imánk, keresztény magatartásunk, részvételünk a szentmisén, küzdelmünk az igazságosságért. A hit minden számunkra, az a valami, ami létezésünk minden sejtjét átjárja.

Miért higgyünk?

A Katolikus Egyház Katekizmusa a már idézett pontjában megállapítja, hogy hiszünk Istenben „mert ő maga az igazság”. Ezt a kijelentést két párhuzamos válasszal szeretném kifejteni: az egyik értelmünkre, elménkre, a másik akaratunkra vonatkozik.

1. Mindenekelőtt, azért kell hinnünk, mert Isten a tévedhetetlen igazság és ez az Isten-igazság szólt hozzánk, jeleket adott nekünk, amelyek arra hívnak minket, hogy felismerjük kinyilatkoztatását. Az üdvösség egész története, Jézus egész élete – tanítása, csodái, jövendölései, halála és feltámadása -, s az Egyház egész élete tanúsítják, hogy Isten szólt. Amikor elfogadjuk a meghívást, hogy higgyünk neki, hitvallást teszünk magában az isteni igazságban, az Isten igazságában. Hitünk alapja tehát Istenben van.

2. Az észérveken túl, amelyek arra indítják az értelmet, hogy higgyen, vannak olyan motívumok, amelyek a szívet indítják a hitre. Hiszünk, mert ez az ember számára a legnagyobb jó, mert a hit részesít Isten ismeretében, abban, amit Ő ismer, és abban, ahogy azt Ő ismeri. A hit kitárja előttünk az isteni életet, közösséget teremt az Úrral, akinek azt mondhatjuk: „Te az enyém vagy", és Ő mondhatja nekünk: „Én a tiéd vagyok". A hittel tehát szoros egységbe kapcsolódunk Istennel, az Atyával, a Fiúval és a Szentlélekkel. Az Egyház missziós állapotban van, mert azt tartja, hogy a hit a legnagyobb jó, és az egész világon hirdetni akarja annak a lehetőségét, hogy részesedhetünk az Istennel való közösségben.

Milyen nehézségei vannak a hitnek?

Miután megkíséreltük megérteni, mit jelent a hit a Bibliában, az életemben és miért kell hinni, azt akarjuk megkérdezni, miért támad annyi nehézség a hittel szemben.

A nehézségek elrejtőzhetnek az értelemben és az érzelmekben.

1. Vannak olyan nehézségek, amelyek az **értelemből,** az elméből származnak, a hittel szembeni ellenvetések, amelyek hirtelen ránk törnek és megzavarnak: valóban értelmes cselekedet hinni? Hogyan mondhatom ki az igent olyan valóságokra, amelyek meghaladják felfogóképességemet?

Ebben az esetben úgy védekezhetünk és az ilyen nehézségek ellen úgy küzdhetünk, ha tanulunk, tájékozódunk, egymás után keresve a megoldásokat. Ezzel együtt a türelmet is gyakorolni kell, türelmesen újra fel kell tárni magunknak a nagy bizonyosságokat, amelyek a hit alapjai. Ezért rendkívül fontos olvasni a Szentírást, az Evangéliumot, amelyek folyamatosan elénk tárják azokat a bizonyosságokat, amelyek a hitet életre keltik és táplálják.

Világos, hogy ha egy keresztény csak kis mértékben táplálja a hitét, egy bizonyos ponton kiteszi annak a veszélynek, hogy elhal, ellankad és az ellenvetésekkel szemben elbukik. Aki nem vesz részt katekézisen, aki nem mélyíti el magában a Szentírást, könnyen prédájává válhat a hit értelemmel kapcsolatos nehézségeinek.

2. Az **érzelem** is játékot űzhet velünk. Például, amikor azt mondjuk: nem érzek már semmit, lelkileg száraz vagyok, az Úr nem szól hozzám, nem hallgatja meg az imámat, néma lett. Isten úgynevezett elnémulása, a lelki szárazság vagy a kietlenség, nagy nehézségeket okozhat.

Hogyan lehet ezeket legyőzni?

Mindenekelőtt egy alapvető elvre szeretnék emlékeztetni: ezekben a gyakorlati, érzelmi típusú, nehézségekben, a hit megtisztul, *nem* csökken. Amikor belépünk a lelki szárazságba vagy a sötétségbe, megértjük, hogy Isten tőlünk különböző, „más", nem azonosul a mi érzelmeinkkel, ízlésünkkel, elképzeléseinkkel, hanem azt mindig felülmúlja. A hit ekkor lesz hitelesebb, tisztább, és ha állhatatosak maradunk a lelki szárazságban, felfedezzük Isten igazi arcát.

Nagy kitartásra van szükség, és nagy bátorság kell ahhoz, hogy ellenálljunk a hit elleni kísértéseknek, amelyek az érzés, az érzékelés hiányából fakadnak. Kitartóan kell imádkoznunk és hitből fakadó tettekkel kell határozottan Istennek abba a misztériumába állítanunk bizalmunkat, amely nem kötődik az érzéki tapasztalathoz. Így hitünk megszilárdul, megerősödik.

3. A hit nehézségeit téves **akarat** is okozhatja. Amikor azt választom, hogy a parancsok ellen teszek, inkább kívánom, hogy ne legyen Isten, és ilyenkor készségesebb vagyok arra, hogy a hittel kapcsolatos ellenvetéseket könnyedébben meghalljam. Sajnos nem kevés ellenvetés származik abból a tényből, hogy keresztény életünk, viselkedésünk, nem felel meg az Evangéliumnak. Olyan megtérési folyamatra van szükség, amely elvezet bennünket oda, hogy Isten léte és igazsága szerint gondolkodjunk és cselekedjünk. És akkor sokkal könnyebb lesz hinni.

Az Ige közlése

Befejezésül négy egyszerű kérdést teszek fel, amelyek segítenek nektek abban, hogy személyesen elmélkedjetek a hitről.

1. Előfordul, hogy gondolok a hitemre, a hit fontosságára az életemben? Valóban gondolok a hitemre, amikor keresztet vetek, vagy elmondom a Hiszekegyet, vagy azt válaszolom: „Ámen”?

2. Meg vagyok győződve arról, hogy minden jó cselekedetem a hitben gyökeredzik, azaz, minden jótett, amelyet véghezviszek, a hitből fakad?

3. Mi nyújt nekem nagyobb segítséget ahhoz, hogy higgyek? Segít az imádság, a Biblia olvasása, a katechézis, valamilyen szöveg olvasása, amely úgy mutatja be a hitet, hogy lehetővé teszi számomra néhány nehézség megoldását. Vagy olyanokkal való beszélgetés segít, akik hisznek? Vagy az segít, ha bekapcsolódok olyan közösség életébe, ahol imádkoznak és megélik a hitet?

4. Mi hitem legnagyobb akadálya? Értelmi típusú ellenvetéseim vannak? Lelki szárazság? A hittel nem egyező magatartásom?
Hogyan tudom ezeket az akadályokat elhárítani, és hogyan tudok felülkerekedni rajtuk?

Kérjük az Úrtól, hogy növelje hitünket azáltal, hogy magunkévá tesszük Charles De Foucauld nagyon szép imáját:

„Atyám, rád hagyom magam,
tégy velem azt, ami Neked tetszik.
Bármit teszel velem, megköszönöm Neked.
Mindenre kész vagyok,
mindent elfogadok,
csak a Te akaratod valósuljon meg benne
és minden teremtményedben.
Nem kívánok semmit Istenem.
Kezedbe ajánlom lelkemet:
Neked adom azt, Istenem,
szívem teljes szeretetével,

mert szeretlek Téged.
Szeretetem vágya, hogy
odaadhassam magam,
hogy fenntartás nélkül kezedbe helyezhessem magam,
végtelen bizalommal,
Mert Te vagy az én Atyám.”

Csodálatos hitvallás ez, amellyel ez a nagy keresztény, hívő, misztikus ráhagyatkozott Isten misztériumára, jóllehet sötétségben és a pusztaságban élt.

A remény[3]

A reményről való elmélkedést egy nagyon egyszerű meglátásomnak az elbeszélésével szeretném kezdeni, amelyet harmincnégy évvel ezelőtt éltem át, 1959-ben, amikor először miséztem Jeruzsálemben, a Szent Sír Bazilikában. Egy kis celláról van szó, amelybe csak mélyen meghajolva lehet belépni. Ezen a misztikus és magával ragadó helyen tisztelik azt a követ, amelyre a halott Jézus testét helyezték. Július 13-a volt, pappá szentelésem évfordulója, hajnali négy és öt között. Mély benyomást tett rám a gondolat, amely akkor villant fel bennem: minden vallás – mondtam magamnak – beszél a halál kérdéséről, ennek az eseménynek az értelméről, és felteszi a kérdést: létezik-e valami azon túl? És most azon a helyen mutatom be a szentmisét, ahol a halott Krisztus pihent, és ahonnan feltámadt. Az egyetemes kérdésre, hogy mit lehet remélni a halál után: itt az egyetlen válasz, a keresztény válasz.

Reményről elsősorban a drámai vissza nem térés pillanatára, a halálra vonatkozóan lehet beszélni. Ez az, amire az erény, a remény ereje vonatkozik. A halál kérdésétől senki sem menekülhet, akkor sem, ha a jövő várásának íve nagyon tágra nyúlik. Érinti az egész emberi létet, a népek, az egységes egészként értelmezett világ sorsát és reményét. A sokasodó kérdések, hogy mi lesz velem, velünk, az emberiséggel, a reménnyel vannak kapcsolatban, mert remélni azonos az élettel és azzal, hogy értelmet kap a jelen, és azzal, hogy előrehaladunk, és birtokoljuk annak az értelmét, hogy miért haladunk előre.

Van reményünk?

Megfontolásaink gyújtópontja egyetlen kérdésben foglalható össze: nekünk, akik itt most összejöttünk, van reményünk? Él bennem a keresztény remény? Vagy ez csupán egy szó? Valóban él bennem a keresztény remény?

Őszintén kell válaszolni, nem félve annak a beismerésétől, hogy reményünk csupán csak egy pislákoló fényre korlátozódik (és már ez is igen sok lenne).

Heinrich Schlier, kortárs Szentírás magyarázó, Szent Pálból kiindulva ezekkel a kifejezésekkel írja le a remény hiányának hatásait a világban: „Ahol az emberi élet nem nyitott Isten felé, ahol megszólítására és meghívására nem születik meg az elkötelezettség, ott erőlködnek, hogy legyőzzék a kimerültséget, az ürességet és a szomorúságot, amelyek a remény hiányából fakadnak”. És hozzáteszi, hogy a remény hiányának tünetei „az üres beszédek szóáradata, a viták állandó igénye, a kielégíthetetlen kíváncsiság, a féktelen szétszórtság a sokféleségben és a folytonos zűrzavarban, a belső és a külső nyughatatlanság” – mi azt is mondhatnánk: az idegbaj különféle formái „a nyugalom hiánya, a döntések bizonytalansága, a folytonos törekvés mindig újabb és újabb benyomások iránt”.

Megkísérelem tehát, hogy segítsek nektek válaszolni arra a kérdésre: mi a remény, és így meggyőződhessetek arról, hogy él-e bennetek és mennyire.

[3] Ezt a katechézist az érsek a milánói dómban tartotta, amelyen több ezer hívő vett részt az egész egyházmegyéből.

Mi a keresztény remény?

Amióta arra gondoltam, hogy előkészítem *A kapuban állok* kezdetű lelkipásztori levelet, folyamatosan elmélkedtem a keresztény reményről, és minél többet elmélkedek róla, annál inkább kifejezhetetlennek tűnik nekem.

A remény olyan, mint egy bennünk lévő tűzhányó, mint egy titkos forrás, amely a szívünkben tör fel, mint a tavasz, amely a lélek legbensőjében jön el. A remény úgy ragad el minket, mint egy isteni forgószél, amelybe Isten kegyelméből kerülünk, és éppen ezért nehezen írható le.

Ennek ellenére megkísérelem, hogy hat rövid tétel segítségével meghatározzam azt számotokra.

1. Az első tétel a keresztény reményt a világ reményéhez hasonlítja. A remény ugyanis egyetemes jelenség, amely mindenhol megtalálható, ahol van emberiség, olyan jelenség, amelyet három elem alkot: várakozással teljes feszültség a jövő iránt, bizalom, hogy ez a jövő megvalósul, és türelem és kitartás a várakozásban.

Az emberi élet elképzelhetetlen a jövő iránti feszültség, tervek, programok, várakozás, türelem és kitartás nélkül. De csalódások is átszövik, és ezért átjárja a remény és a reménytelenség.

Az első tétel tehát az, hogy a keresztény remény mindez és mindettől különböző: különböző minden olyan formától, amelyet a világ nevez reménynek, mert ennek a világnak a reményéhez van is és nincs is köze.

2. A keresztény remény Istentől ered, fentről, teológiai erény, amelynek eredete nem földi. Nem a mi életünktől, számításainktól, előrelátásunktól, statisztikáinktól, vagy vizsgálódásainktól növekszik ugyanis, hanem az Úr ajándékozza nekünk. Gyakran elfelejtjük ezt az igazságot és a keresztény reményt úgy értelmezzük, mint „valami többlet”-et, amely más dolgokhoz kapcsolódik.

Remélni tehát azt jelenti, hogy teljes egészében Isten kezére hagyatkozunk, aki megszüli, táplálja, növeli, megerősíti bennünk az erényt.

Miközben az első tétel a keresztény reményt ennek a világnak a reményeihez hasonlította, állítva, hogy valamilyen módon azonos azokkal, de különböző is, a második tétel megmutatja nekünk a különbség okát: a keresztény remény csak Istentől ered, az ő hűségén alapszik.

3. Most azt kell megértenünk, hogy mi a keresztény remény tartalma, tárgya. Tudjuk, hogy Isten életében részesít, mivel isteni erény. Éppen ezért kifejezhetetlen, elképzelhetetlen, megmagyarázhatatlan, kimondhatatlan misztérium. Szent Pál írja a Rómaikhoz írt levelében: „Látni azonban azt, amit remélünk, nem reménység, hisz ki remélné azt, amit lát?” (Róm 8,24). Egy másik levélben pedig állítja, hogy „ami az ember szívébe föl nem hatolt, azt készítette Isten azoknak, akik szeretik őt” (1Kor 2,9): a szív sohasem tudja megízlelni, tehát a mi szívünk sem, ami önmagunk középpontja. A remény rendkívül széles látókörű, éles, világos eszköze a megismerésnek. A mi szívünk minden álmával, törekvéseivel és vágyaival sem képes felfogni azt a határ nélküli jót, amelyet Isten készít nekünk, ami a mi reményünk tárgya: azt a valamit, ami túl van minden várakozáson és minden kívánságon, akkor sem, ha Isten szívünket leírhatatlan módon halmozza el és tölti be. A keresztény remény tartalma az, amivel Isten betölt, amivel majd betölt, ha teljes mértékben bízunk benne.

4. A keresztény reménynek azonban van végcélja, vonatkozási pontja. Sajátos tárgyára vonatkozik, Krisztus Jézusra és az ő visszajövetelére. Erre irányul, mert az, amit Isten készít nekünk határtalan szeretetében, nem ismeretlen: Jézus az, a dicsőség Ura.

Reméljük, hogy találkozunk Jézussal teljes egészében, fátyol nélkül, megfeszített-feltámadt isteni hatalmának teljességében. Találkozik velünk, mindnyájunkkal, az Egyházzal. És megadja, hogy belépjünk fiúi dicsőségébe az Atya mellé. Ez lesz az Isten országa, a mennyei Jeruzsálem, az élet Istenben.

A mi reményünk az, hogy mindig Vele élünk, Vele leszünk, Ővele, akit szeretünk, és Ő velünk lesz. Úgy leszünk, mint fiak a Fiúban, az Atya dicsőségében, a Lélek adományának a teljességében.

Ez a keresztény remény végcélja.

5. Egy fontos kérdést mégis tisztázni kell. Jézus visszatérése, amelyet remélünk, ítélet is. Szükséges ezt kihangsúlyozni ezekben a napokban, amikor olyan sokat beszélnek igazságszolgáltatásról, válságról. Krisztus Jézus megjelenése ítélet is, „válság" a görög szó eredeti értelmében, amelynek a jelentése pontosan „ítélet". Amikor Krisztus megjelenik, abban az órában, amikor azt az Atya akarja, minden ember számára megtörténik a végleges döntés a saját életéről. Mindnyájunk számára és az egész emberiség számára kritikus pillanat lesz az, az igazi válság, a végítélet.

Földi életünkben és társadalmunk életében gyakran vannak válságok, nagyok vagy kicsik, személyesek vagy családiak, gazdaságiak, társadalmiak, politikaiak, konjunkturálisak, strukturálisak. De mindezek a válságok, még akkor is, ha úgy tűnik, hogy teljesek, az emberi létezésnek csak egy részét érintik, és másokat érintetlenül hagynak. Nincs a nap alatt valóban teljes válság, tehát egyetlen válság sem zavarhat, félemlíthet meg bennünket, ha nincs kapcsolatban az Úr egyetlen teljes, végleges megjelenése által kirobbantott válsággal, az egyetlen olyan válsággal, amelyben az ítélet visszavonhatatlan és feltartóztathatatlan lesz.

Szent Pál ezért figyelmeztet, hogy „ne mondjatok ítéletet idő előtt, amíg el nem jön az Úr, aki a sötétség titkait megvilágítja és a szívek szándékait is nyilvánosságra hozza. Akkor majd mindenki megkapja a dicséretet Istentől" (1Kor 4,5). Az ítéletnek és a végső válságnak ebben a pillanatában mindaz, ami el van temetve lelkiismeretünk mélyén, és mindaz, amit eltitkoltunk mások elől vagy éppenséggel magunk elől, nyilvánosságra kerül, és az isteni döntés fellebbezhetetlen ítélőszéke elé kerül. Nyilvánosan lesz kihirdetve minden egyes emberről és mindenkiről a teljes és isteni ítélet: a pártatlan, igaz, biztos ítélet.

6. Ha Isten ítéletét várjuk, hogyan tekinthetünk rá reménnyel?

A válasz egyszerű: mert Jézusba, a mi reményünkbe kapaszkodunk ez alkalommal is, aki úgy ítél majd meg minket, mint azoknak az Üdvözítője, akik benne reméltek, aki azért, hogy bűneinktől megváltson minket, odaadta az életét. Jézus irgalmasan tekint majd azokra, akik benne hittek és reméltek, azokra, akik megkeresztelkedtek az ő halálára és vele együtt feltámadtak a keresztségben, azokra, akik egyesültek vele az eucharisztia ünnepi asztalközösségében, azokra, akik az ő Igéjével táplálkoztak és kiengesztelődtek vele a bűnbánat szentségében, azokra, akik benne hunytak el a betegek kenetének a szentségével megerősödve.

A remény tehát ezek után rendíthetetlen bizalom: Isten egyetlen pillanatban sem mulasztja el megadni a szükséges segítséget, hogy a végső ítélettel úgy nézzünk szembe, hogy önmagunkat arra bízzuk, aki megszabadít a bűnöktől és feltámasztja a halottakat.

Jézus reményünk, üdvösségünk, megváltásunk, bizonyosságunk, támaszt nyújt az élet nehéz szakaszaiban és megadja, hogy napról napra felülemelkedjünk a mindennapok és a társadalom kis és nagy válságain. És mi úgy élünk, hogy előre tekintünk a tökéletes örömre, a teljes igazságosságra, az Őbenne való teljes kiengesztelődésre, aki az oltáron az

eucharisztiában folyamatosan felajánlja önmagát értünk, és egyesítve minket irgalmával, az Atya szeretetébe von.

Kérdések a személyes elmélkedéshez

Miután törekedtem arra, hogy leírjam a keresztény reményt, a távlatát, a fogalmát és azt, hogy már most milyen örömet és várakozást hordoz, négy kérdést teszek fel nektek a személyes elmélkedéshez.

1. Nekünk kereszténynek, nekem magamnak, a mi korunknak, a mi társadalmunknak valóban van reményünk? Alkalmasak vagyunk a keresztény remény teljességére? Ha megállapítjuk, hogy reményünk gyenge, csekélyke, szűk távlatú, ez már lehet az imádság motívuma: Add meg nekünk Atyánk a reményt, add meg a remény mindennapi kenyerét, bocsásd meg a kevés reményből fakadó bűneinket!

Fontos, hogy a vágyat kifejezzük az Úrnak: öntse belénk az igazi reményt.

2. Melyek bennem és körülöttem, a társadalomban, a remény hiányának a jelei? Néhányra már rámutattunk, idézve Heinrich Schlier Szentírás-magyarázót: minden engedmény a kedvetlenségnek, az idegeskedésnek, a nyugtalanságnak, a keserűségnek, a nyugalom minden hiánya, az üres bőbeszédűség, az állandó vitatkozás vágya, a kíváncsiság, a szétszórtság a dolgok sokféleségében, a bizonytalankodás az élet döntéseiben, mindezek a remény hiányának a jelei.

A társadalomban a remény hiányának a jelei: nincs világosság, objektivitás, egyértelmű vonalvezetés, a következetlenség, a tisztességtelenség. Olykor kutató szemmel szétnézve magunk körül úgy tűnik, hogy a rejtett reménytelenségek fájdalmas jelzéseinek annyi életformája kísér bennünket, amelyek arra várnak, hogy gondozzák, enyhítsék, orvosolják, és gyógyítsák azokat.

Melyek tehát bennem és körülöttem a remény hiányának a jelei?

3. Ezzel szemben a teológiai reménynek milyen pozitív jeleit látom magamban? Nem egyszerűen a jó hangulat, a jó egészség jelzéseit (akkor is, ha Isten adományai), hanem az igazi remény jeleit. Például, amikor a nehézségben nem veszítem el a lélekjelenlétemet, amikor az egyéni, családi és társadalmi válságban tudok elmélkedni Isten gondviselésén, amely kész segíteni, megtisztítani, irgalmasságával elárasztani, amikor tudok derűsen az örökkévalóságra, Isten ítéletére tekinteni. Megvannak bennünk a teológiai reménynek ezek a kis és nagy jelei? És melyek azok a pozitív jelek, amelyeket észreveszek a közösségben, a plébánián, a társadalomban?

4. Hol van nagyobb szükségem reményre? Fel kell tennünk ezt a kérdést törekedve arra, hogy imádkozzunk reményünk gyengébb pontjain, mert a remény élet, és nélküle nem vagyunk keresztények, sőt a létezés súlyát elviselni képes emberi személyek sem lehetünk. A reményre annyira szükségünk van, mint a levegőre, mint a vízre, mint a kenyérre, mint a lélegzetvételre.

Uram, adj reményt nekünk, társadalmunknak, amelynek annyira szüksége van rá!

Következtetés

Egy nagyon kedves papunk, Don Luigi Serentha nagyon szép imájával szeretném ezt összefoglalni, aki 48 évesen halt meg, 1986 szeptemberében:

„Úr Jézus, Te vagy minden napom.
Életemben nincs másom, mint Te.
Amikor majd találok valamit, ami segít nekem,
nagyon hálás leszek Neked.
De Uram,
amikor én is egyedül leszek,
amikor nem lesz senki, aki segítene nekem,
nem lesz egy hittestvérem sem, aki támogatna,
Te, Uram, elég leszel nekem,
Veled újra kezdem elölről.
Te vagy minden vágyam!”

A szeretet

Elérkeztünk utolsó elmélkedésünkhöz, utolsó azok között, amelyekkel megkíséreltük leírni a kinyilatkoztatás alapján a Krisztusban megújult ember képét, az igaz ember képét. Egy utolsó nagyon fontos tollvonás ez, mert arról az erényről kell elmélkednünk, amelynek, ahogy Szent Pál írja „nem lesz vége", amely „sokkal nagyobb a többinél": a szeretetről.

Alighogy szóba kerül ez a szó – szeretet, szerelem – egy óceánba lépünk, amelybe sokkal könnyebb belefulladni, mint bármit is mondani róla. Az ember ugyanis arra van teremtve, hogy szeressen, és mi csak akkor élünk, ha „elégünk": „Szeretet nem egyszerű Neve annak, Aki saját kezeivel szőtt elviselhetetlen tűz inget, amelyet emberi erő nem képes levenni. És mi csak akkor élünk, lélegzünk, ha égünk és elégünk" (T.S. Eliot).

De mit jelent az, hogy szeretetre van teremtve az ember? Rögtön eszünkbe jut a „szeretet" szónak minden meg nem értése, az önzés oly sok formája, a másik birtoklása, amelyek a szeretetnek téves módjai és a szeretetnek valós és sajátságos elértéktelenedései is.

A kérdés, amelyet ezzel kapcsolatban fel szeretnénk magunknak tenni, a következő: milyen kapcsolat van az emberi szeretet különböző – pozitív és negatív – megnyilvánulásai, és a keresztény szeretet között? Mi valójában a keresztény szeretet? Öt egymásra épülő megfontoláson keresztül kísérelek meg választ adni.

1. Az isteni szeretet üzenete Jézus Krisztusban

A szeretet keresztény fogalmának az alapja egyedül az isteni szeretet üzenete Jézus Krisztusban.

Tehát mindannak az alapja, amit a keresztény szeretetről mondanak, a szeretet üzenete, magában Istenben van (Szentháromság), és Jézus Krisztusban (Megtestesülés) van. „Ahogy az Atya engem szeretett" (a szeretet az Atya és a Fiú között) „úgy szerettelek én is titeket. Maradjatok meg szeretetemben. Ha parancsaimat megtartjátok, megmaradtok szeretetemben, mint ahogy én is megtartottam Atyám parancsait, és megmaradok az ő szeretetében. Azért mondtam nektek ezeket, hogy az én örömöm bennetek legyen, és örömötök teljes legyen. Az az én parancsom, hogy szeressétek egymást, ahogy én szerettelek titeket" (Jn 15,9-12).

Ebben a szövegösszefüggésben szemléljük mindenekelőtt a Szentháromság szeretetét, az Atya szeretetét a Fiú iránt, a szeretetet, aki a Szentlélek személye. Aztán a Fiú szeretetét irántunk, amelyre a válasz a mi Fiú iránti szeretetünk („maradjatok meg az én szeretetemben"). Innen ered a szeretet, amellyel egymást szeretjük. De minden más szeretet is a Jézus Krisztusban kifejezett isteni szeretetből ered.

Az első alapvető megállapítás: nem lehet beszélni keresztény szeretetről anélkül, hogy ne utalnánk a szeretetre, amellyel az Isten Atya szeret bennünket Jézusban, a Lélek ajándékában.

2. A szeretet három konkrét formája

A szeretetnek három meghatározott formája, illetve a „szeretet" szónak három jelentése van reánk vonatkozóan: Isten szeretete irántunk, a mi szeretetünk Isten iránt, mindnyájunk szeretete a felebarát iránt.

*** Isten szeretete irántunk.** A János Evangélium 15. fejezetén túl két utalásra emlékeztetek: „Úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta " (Jn 3,16). Ebben áll a szeretet. „Nem mintha mi szerettük volna Istent, hanem mert ő szeretett minket" (1Jn 4,10).

*** A mi szeretetünk Isten iránt.** Jézus annak, aki megkérdezte tőle, melyik az összes parancsok között az első, azt válaszolta: „Szeresd Uradat, Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből, teljes elmédből és minden erődből” (Mk 12,30).

*** Mindnyájunk szeretete a felebarát iránt.** Jézus folytatja: „A második parancs hasonló ehhez: Szeresd felebarátodat, mint önmagadat” (Mk 12,31). De a János Evangélium 15. fejezetében hozzáteszi: „Mint, ahogy én szerettelek titeket”. És nem kevesebbet kér tőlünk, mint hogy „szeressük ellenségeinket” (Lk 6,27).

3. A szeretet három formája csak egy valóság

A szeretetnek ez a három formája, amelyet a mindennapi beszédben gyakran egymástól elkülönítve veszünk figyelembe, valójában szorosan kapcsolatban van egymással, és pontosan ez az az egység, amely a szeretetet keresztény értelemben jellemzi.

Az Istentől Jézusban felénk áradó szeretet nélkül nem lehet keresztény felebaráti szeretetről beszélni. Ha Isten előbb szeretett minket, a mi szeretetünk a Neki adott válasz.

Másrészről, nincs hiteles szeretet az Úr iránt, ha hiányzik a szeretet a felebarát iránt. Mondhatjuk továbbá, utalva arra, amit az utolsó két beszédben mondtunk: nincs hit, nincs remény, ha nincs szeretet. A szeretet pedig nem viseli el a hit és a remény hiányát.

4. A keresztény szeretet és az emberi szeretet

Térjünk rá tehát a kiinduló kérdésre: milyen kapcsolat van a keresztény szeretet[4] három kifejtett formája (az irántunk való isteni szeretet, Isten iránti szeretetünk, egymás iránti kölcsönös szeretetünk), és az emberi szeretet különböző formáinak általános gyakorlata között, amelyet mi ismerünk és magasztalunk? Például, amikor emberi szeretetről beszélünk, az anyának fia iránti szeretetére gondolunk, mint dicsérendő példára. Ez a szeretet nem ritkán hősies formát ölt: feltétel nélküli szeretet, amely mindent megbocsát, „mindent elfed, mindent remél, mindent elhisz, mindent elvisel”, hogy azokat a kifejezéseket használjam, amelyekkel Szent Pál beszél a szeretetről (1Kor 13,7). Az atyai szeretetnek, az apa fia iránti szeretetének is vannak különleges példái.

Egy másik különleges emberi tapasztalat a vőlegény szeretete a menyasszonya iránt, a menyasszony szeretete vőlegénye iránt: a jegyesi, a hitvestársi szeretet az, amelyre általában utalni akarunk, amikor a „szerelem” szót jelző nélkül használjuk.

Ismerjük továbbá a szeretetet a vértestvérek között, a baráti szeretetet, az emberbaráti szeretet különböző formáit, amelyeknek, Istennek legyen hála, oly sok példája van az emberi történelemben, a kereszténységen és minden más valláson kívül is, mert olyan valamiről van szó, ami bele van oltva az ember szívébe, össze van kapcsolva az emberi szívvel.

A kérdésre, amely folyamatosan visszatér a teológia történetében és a filozófiai gondolkodásban: mi a kapcsolat a keresztény szeretet és általában a szeretet között azért is fontos válaszolni, hogy segítsen nekünk különbséget tenni az emberi szeretet igazi formái és az emberi szeretet számos misztifikációja között. Ha körülnézünk, rögtön észrevesszük a hamisításokat, amelyek szeretetként tűnnek fel a tömegtájékoztatási eszközökben, a regényekben, a televíziós sorozatokban.

Kettős választ próbálok adni:

[4] Az olasz „amore” szó jelent szeretetet és szerelmet is.

***** Egyrészről mondhatjuk, hogy az emberi szeretet minden pozitív formája hasonlít ahhoz, amit mi a „szeretet” szóval jelölünk, a felebarát iránti szeretet értelmében. A szeretet tehát mint isteni adomány, mint erény, a szeretet mint teológiai magatartás lényegében belép a hiteles emberi szeretet különböző formáiba, hogy azokat éltesse. Sőt, a szeretet, amely Istentől ered Jézus Krisztusban, amely a Keresztrefeszített szemléléséből születik, és amelyet a Szentlélek ad a szívünkbe, átjárja az ember minden pozitív magatartását: a hitet, a reményt, az okosságot, az igazságosságot, az erősséget, a mértékletességet, a tisztességet, a mások iránti figyelmet, a türelmet, az érzelmek egyensúlyát, a szorgalmat. A szeretetnek nemcsak az emberi szeretet minden megnyilvánulásához van köze, hanem a férfi és a nő létének minden hiteles és pozitív megnyilvánulásához is.

***** Másrészről azonban a szeretet az emberek közötti szeretet közös, történelmi és fenomenológiai tapasztalatától különbözik, mert kegyelem, felülről való adomány, a hitből fakad és felülmúlja az emberi kapcsolatokat, különösen az ellenség iránti szeretet és a feltétel nélküli megbocsátás esetében. Az ellenség szeretetéhez, a feltétel nélküli megbocsátáshoz valami nagyobbra van szükség, ami egyedül Krisztus keresztjéből fakad.

Az isteni szeretet tehát az emberi szeretet minden olyan eltévelyedését leleplezi és kiigazítja, amelyben elhatalmasodik az önzés és önmagunk zárt körben való keresése.

5. Hol gyakorolják a szeretetet és hol születik a szeretet?

Elmélkedésünk úgynevezett gyakorlati részéhez érkeztünk.

***** A keresztény szeretet **a legegyszerűbb dolgokban gyakorolható.** Nem kell várnunk sem nagy alkalmakra, sem nagy érzelmekre, mintha a szeretet a lélekben az isteni jelenlétnek egy megnyilvánulása lenne. Bennünk van, láthatatlan, és minden kicsiny körülmény jó arra, hogy gyakoroljuk. Konkrétan véghezvihetjük az Isten iránti szeretet, és a Jézus iránti szeretet egyszerű tetteit: „Jézus, mindig jobban akarlak szeretni”, „Atyám, neked adom a szívem, a szeretetem”, „Szentlélek, árassz el és növeld a szeretetem”. Ilyen fohászokkal gyakorolhatjuk a természetfeletti, isteni szeretetet.

És azután a felebarát iránti szeretetnek is megvannak az alkalmai: egy kicsiny ki nem érdemelt mosoly, a megértésnek, a türelemnek, a jóakaratnak a gesztusa: a szeretet önmagában véve is magasztos és a legkisebb dolgokat, a legegyszerűbbeket is fenségessé teszi.

***** A szeretet, ismétlem, Istentől származik, és mindenekelőtt Istentől kell kérni, mint adományt: „Istenem, mindennél jobban szeretlek téged teljes szívemből, mert végtelenül jó vagy és Te vagy a mi örök boldogságunk, és a Te szeretetedért szeretem a felebarátomat, mint önmagamat, és megbocsátom a kapott sértéseket. Uram add, hogy mindig jobban szeresselek”.

A szeretet a hitből születik, Isten irántunk való szeretetének a kinyilvánításából, míg a hit, a maga részéről Isten szavából születik, amely azt ápolja és gyarapítja. Csodálatos és nagyon fontos eszköz olvasni és átelmélkedni a Szentírás könyveit, olvasni és átelmélkedni az Evangéliumokat, megérteni azt a nagy szeretetet, amelyet Jézus tanúsított életében, szenvedésében és halálában.

A szeretet olyan mértékben tölt el bennünket, amilyen mértékben megértjük azt, hogy Jézus hogyan szeretett és szeret minket, hogyan szerette a kicsinyeket, és hogyan bánt a szegényekkel, a leprásokkal, a betegekkel, a kellemetlenkedő emberekkel, azokkal, akik távol álltak Tőle, az ellenségeivel.

Kérdések a személyes elmélkedéshez

Abból kiindulva, amit megkíséreltem nektek kifejteni, magatok válaszolhattok a három kérdésre.

1. Szeretni Istent: mit jelent ez annak, aki hisz Krisztusban?

2. Melyek azok a nehézségek, amelyeket le kell győzni ahhoz, hogy gyakoroljuk a szeretet cselekedeteit, mint pld. a megbocsátást, az adakozást, a vigasztalást, a jó útra térítést?

3. És hogyan művelhetjük a szeretetnek azt a „többletét", amelyről *A kapuban állok* kezdetű lelkipásztori levélben beszéltem (vö. 41.45.47.48 pontok)? Azt a „többlet"-et, amely az egyszerű emberbaráti szeretetet meghaladja, amely Isten örök szeretetéből születik és az örökkévalóságra irányul, azaz azoknak az embereknek igazán és teljesen természetfeletti javára, akiket szeretünk.

Amikor kegyelemteljes Húsvétot kívánok nektek, mindnyájatokat meghívlak a május 15.-i nagy találkozóra a San Siro stadionba, arra a találkozóra, amelyen közösen meghirdetjük a Lombard Egyház keresztény közösségeinek, a „Születni és meghalni ma" konferencia bezárásaként, hogy az élet Isten szeretetének nagy ajándéka. Dicsőítjük és hálát adunk az Úrnak az emberi életért, kiállunk minden ember méltósága mellett, akik arra vannak hivatva, hogy részesedjenek Isten életében, és kérjük a Lélek erejét, hogy képesek legyünk „tisztelni" minden embert, és felépíteni az életnek az új kultúráját.